

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Kyselytutkimus organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta

Nummelin, Henri
Rasi, Santtu

2013 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

Kyselytutkimus organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta

Nummelin Henri
Rasi Santtu
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2013

Nummelin Henri, Rasi Santtu

Kyselytutkimus organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta

Vuosi 2013 Sivumäärä 49

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella Suomessa toimivien kotimaisten ja monikansallisten organisaatioiden turvallisuusjohtamista. Organisaatioiden toimintaympäristöjen merkittävimpiä muutoksia 2000-luvulla on ollut erilaisten turvallisuusriskien kasvu. Turvallisuusjohtaminen on merkittävä osa organisaatioiden turvallisuutta ja sen hallintaa. Näin ollen tarkoituksena oli selvittää turvallisuudesta vastuussa olevilta henkilöiltä heidän näkemyksiä oman organisaationsa turvallisuusjohtamisesta.

Opinnäytetyössä käytettiin kyselytutkimusta. Kyselylomake lähetettiin kohderyhmäksi valituille turvallisuusvastaaville sähköpostitse. Kyselylle annettiin vastausaikaa 11.2.2013 - 11.3.2013, johon saatiin yhteensä 80 vastausta. Kyselyssä vastaajilta kysyttiin heidän ja edustamansa organisaation taustatietoja, jonka jälkeen heille esitettiin eri teemoihin sidottuja väittämiä turvallisuusjohtamisesta. Vastaajille esitettiin myös avoimia kysymyksiä turvallisuusjohtamiseen liittyen.

Kyselyn tulosten perusteella voidaan todeta, että organisaatioiden johto ottaa turvallisuusjohtamisen suhteellisen hyvin huomioon esimerkiksi strategisessa johtamisessa sekä turvallisuuspolitiikan luomisessa. Sen sijaan alihankkijoiden toimintaa ei seurata, vaikka alihankkijoille asetetaan turvallisuusvaatimuksia. Riskienhallinta nähdään organisaatioita tukevana toimintana, mutta sen systemaattisuudessa on kehitystarpeita. Osassa organisaatioita se on vajavaista erityisesti sidosryhmien suhteen. Organisaatioiden turvallisuusjohtamisen tukena käytetään erilaisia standardeja.

Nummelin Henri, Rasi Santtu

Survey of security management in organizations

Year	2013	Pages	49
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to survey the security management of domestic and multi-cultural organizations operating in Finland. The growth of security risks is one of the most notable changes in organizations' operational environment in the 21st century. Security management is a significant part of organizations' security and its management. Therefore the purpose was to inquire from security managers their views about how security management is arranged in their organizations.

Survey research method was used in this thesis. The questionnaire form was sent to the selected target group by e-mail. The response time of the inquiry was from 11.2.2013 to 11.3.2013 and altogether 80 responses were received. The security managers were asked for background information about themselves and the organizations they represent. After that they were presented statements about security management. The statements were related to different subjects. Open questions about security management were also presented to the respondents.

This thesis concludes that the management of organizations takes security issues into account relatively well. The organizations include security management in strategic management and it approves security policy. However subcontractors are not often followed although the organizations set security requirements to them. Risk management is seen as a function, which supports the other operations of the organization. On the other hand, risk management is not always conducted systematically. In some organizations risk management does not include the stakeholders. The organizations use standards to support their security management.

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tausta	8
2.1	Käsitteitä	8
2.2	Katsaus turvallisuusjohtamiseen.....	8
2.2.1	Turvallisuusjohtaminen	8
2.2.2	Standardit.....	10
3	Tiedonkeruu - ja tutkimusmenetelmät.....	13
3.1	Kyselytutkimus.....	13
3.2	Ristiintaulukointi	14
3.3	Avoimet kysymykset	14
4	Kyselyn tulokset	15
4.1	Vastaajien taustatiedot	15
4.2	Väittämäkysymykset	22
4.2.1	Strateginen johtaminen ja turvallisuuspolitiikka	22
4.2.2	Turvallisuustoiminnan tavoitteet ja kehittäminen	23
4.2.3	Turvallisuusvastuut ja resurssit	25
4.2.4	Riskienhallinta ja riskienarviointi	27
4.2.5	Johto, auditoinnit ja arvioinnit	29
4.2.6	Turvallisuusdokumentointi.....	31
4.2.7	Henkilöstön turvallisuuskoulutus ja jatkuvuudenhallinta	33
4.2.8	Sidosryhmät ja alihankkijat	35
4.3	Turvallisuuspolitiikan asiakokonaisuudet	37
4.4	Standardit ja mittarit organisaatioissa	38
4.5	Turvallisuuskriteeristöt	40
4.6	Avoimet kysymykset	40
5	Johtopäätökset	43
	Lähteet	46
	Kuvat.....	48
	Taulukot	49

1 Johdanto

Organisaatioiden toimintaympäristöjen merkittävimpiä muutoksia 2000-luvulla on ollut erilaisien turvallisuusriskien kasvu (Huoltovarmuuskeskus 2011). Turvallisuusjohtaminen on merkittävä osa organisaatioiden turvallisuutta ja sen hallintaa. Turvallisuusjohtaminen on osa kaikkia organisaation päätöksentekoa. Yhdessä riskienhallinnan kanssa sillä hallitaan ja johdetaan organisaation toimintaa koskevia riskejä. (Leppänen 2006, 13.) Turvallisuusjohtamisen avulla organisaation turvallisuutta voidaan kehittää. Se edesauttaa ja parantaa henkilöstön sitoutumista, työilmapiiriä, tuotannon laatua sekä onnettomuuksien ja tapaturmien ehkäisyä. (Työsuojeluhallinto 2013.)

Organisaatioiden turvallisuusjohtamisen nykytilasta ja siinä käytetyistä menetelmistä sekä standardeista ei löydy kattavaa tutkimuksellista tietoa. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia ja luoda tietoa Suomessa toimivien niin kotimaisten kuin monikansallisten organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta. Opinnäytetyöllä pyritään mahdollistamaan uusien tutkimusten tekeminen turvallisuusjohtamisesta.

Työn avulla halutaan edesauttaa jatkotutkimusten tekemistä ja turvallisuusjohtamisen kehittämistä. Opinnäytetyön tekijöille työ mahdollistaa kattavan tutustumisen turvallisuusjohtamisen nykytilaan eri organisaatioissa. Tavoitteena on, että tekijät kasvattavat omaa tietotasaan turvallisuusjohtamisen menetelmistä.

Työssä käytetään kyselyä, joka lähetetään organisaatioiden turvallisuusvastaaville. Kyselyn avulla organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta saadaan kattava kuva ja sen vastausten perusteella voidaan tarkastella sekä muodostaa arvoja turvallisuusjohtamisessa käytetyistä menetelmistä ja standardeista.

Opinnäytetyön aluksi esitetään työn taustoja, kuten tavoitteet. Tämän jälkeen luodaan katsaus turvallisuusjohtamiseen siitä löytyvän teorian pohjalta sekä kuvataan työn tekemisessä käytetyt menetelmät. Menetelmien tarkastelun jälkeen on vuorossa kyselytutkimuksella saattujen vastausten analysointi. Lopussa esitetään analysointivaiheen tulosten perusteella muodostetut johtopäätökset.

Rajausten avulla voidaan täsmentää, mitä opinnäytetyössä halutaan saada selville (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 81). Opinnäytetyössä tarkastellaan kokonaisvaltaista turvallisuusjohtamista organisaatioissa. Tarkastelun kohteena ovat niin yksityisen kuin julkisen sektorin organisaatiot.

Opinnäytetyössä ei tarkastella erikseen mitään tiettyä organisaatiota vaan organisaatioilta kerätyllä aineistolla pyritään saamaan kokonaiskuva organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta yleisellä tasolla. Aineiston analysoinnin avulla saadaan tietoa organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta.

Työhön kuuluvat kyselyn tuloksista muodostettavat johtopäätökset organisaatioiden nykytilasta. Työstä on rajattu pois kyselyn tulosten mahdollistamat jatkotoimenpiteet, kuten parannusehdotukset. Työ käsittelee vain turvallisuuden tämänhetkistä tilaa organisaatioissa.

2 Opinnäytetyön tausta

2.1 Käsitteitä

Riskienhallinta on järjestelmällistä työtä toiminnan jatkuvuuden ja henkilöstön turvallisuuden kehittämiseksi. Se tarkoittaa kaikkea organisaatiossa tapahtuvaa toimintaa riskien pienentämiseksi tai poistamiseksi. Riskienhallinta on iso osa turvallisuusjohtamista, jota tässä tutkimuksessa tarkastellaan.

Kirjallisuuskatsaus on menetelmä, jolla tutkitaan aiemmin tehtyä tutkimusta. Sen avulla kootaan yhteen tutkimuksien tuloksia, joita voidaan hyödyntää uusien tutkimusten tekemisessä. (Salminen 2011, 4.) Tässä työssä tutkitaan aiempia tutkimuksia ja artikkeleita turvallisuusjohtamisesta. Kirjallisuuskatsauksella luodaan työn teoriapohja.

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus soveltuu tämän opinnäytetyön tekemiseen erittäin hyvin. Aiheen luonteen ja laajuuden huomioon ottaen, systemaattisella katsauksella saadaan paras hyöty aiheeseen liittyvistä aiemmista julkaisuista. Sen avulla saadaan selville turvallisuusjohtamisesta tehtyjen aiempien tutkimusten tuloksia. Työ ja sen tulokset voidaan näin ollen sovittaa yhteen aiemmin todettujen turvallisuusjohtamisen parhaiden käytäntöjen kanssa.

2.2 Katsaus turvallisuusjohtamiseen

Tässä osiossa tarkastellaan turvallisuusjohtamista siihen liittyvien tutkimusten ja artikkeleiden avulla. Tarkoituksena on löytää hyväksi todettuja käytäntöjä turvallisuusjohtamisen toteuttamiseksi sekä kartoittaa siinä käytettyjä standardeja

2.2.1 Turvallisuusjohtaminen

Kirsi Levä (2003) tarkasteli turvallisuusjohtamista Tukesin julkaisussa "Turvallisuusjohtamisjärjestelmien toimivuus: vahvuudet ja kehityshaasteet suuronnettomuusvaarallisissa laitoksissa". Levän mukaan onnistuneeseen turvallisuustoimintaan kuuluvat piirteet ovat:

- turvallisuustavoitteiden asettaminen ja seuranta sekä kirjallinen turvallisuuspolitiikka
- turvallisuusvastuiden määrittely ja linjaorganisaation vastuun korostaminen turvallisuusasioissa
- johdon henkilökohtainen sitoutuminen turvallisuuteen ja sitoutumisen osoittaminen käytännössä
- johdon henkilökohtainen koulutus ja perehtyminen turvallisuusjohtamiseen
- työnjohdon suhtautuminen, valvonta ja puuttuminen riskinottoon

- henkilöstön tiedotus, koulutus ja perehdyttäminen sekä koulutustarpeiden huolellinen selvittäminen
- henkilöstön tehokas motivointi, osallistaminen ja valtuuttaminen turvallisuustyöhön
- pätevien turvallisuusasiantuntijoiden tuki
- vaarojen tunnistaminen ja seurausten vakavuuden arviointi
- ennakoiva huolto ja kunnossapito sekä ohjeet laitoksen, prosessien, laitteistojen ja varastoalueiden turvalliseen suunnitteluun ja käyttöön
- turvallisuuden huomiointi suunnittelussa
- onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkinta ja niistä oppiminen
- suunnittelu ja varautuminen hätätilanteisiin
- sisäiset auditoinnit
- turvallisuustoiminnan proaktiivinen mittaaminen
- siisteyden ja järjestyksen ylläpitäminen
- ennalta ehkäisevät turvallisuusohjelmat
- turvallisuuskulttuurin kehittäminen

Päivi Hämäläinen ja Sanna Anttila (2008) selvittivät tutkimuksessaan onnistuneen turvallisuusjohtamisen käytäntöjä. Seuraavassa kuvassa on havainnollistettu tutkimuksen tuloksia.

Turvallisuuspolitiikka	Turvallisuusjohtamisen organisointi	Menetelmät
<ul style="list-style-type: none"> - sisältää päämäärät ja tavoitteet - näky johdon sitoutuminen - näky henkilöstön merkitys turvallisuuden toteuttamisessa 	<ul style="list-style-type: none"> - järjestelmällisten toimintatapojen luominen - toimintavastuiden ja velvollisuuksien määrittäminen - linjaesimiesten resurssien varmistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - riskienarviointi - osaamisen varmistaminen - mittaaminen ja seuranta - vuorovaikutus

Kuva 1: Onnistuneeseen turvallisuusjohtamiseen kuuluvat käytännöt (Hämäläinen & Anttila 2008)

Turvallisuuspolitiikka on välttämätön ja siinä tulee korostua päämäärien ja tavoitteiden näkyvyys sekä konkreettisuus. Johdon asema on keskeinen tekijä onnistuneen turvallisuusjohtamisen kannalta. Johdon esimerkki ja osallistuminen edistää henkilöstön sitoutumista. (Hämäläinen & Anttila 2008.)

Toinen tekijä onnistuneessa turvallisuusjohtamisessa on turvallisuusjohtamisen organisointi. Organisaatiolla on oltava systemaattinen ohjelma tai järjestelmä turvallisuuden ylläpitämi-

seksi ja edistämiseksi. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sertifioitua järjestelmää ja etenkin pienet organisaatiot kykenevät toimimaan yksinkertaisempien ohjelmien avulla. Toimintavastuiden ja velvollisuuksien määrittäminen sekä linjaesimiesten resurssien varmistaminen yhdessä koulutuksen kanssa edistävät sitoutumista turvallisuustyöhön. (Hämäläinen & Anttila 2008.)

Kolmantena osa-alueena ovat turvallisuusjohtamisen menetelmät. Keskeisiä menetelmiä ovat riskienarviointi, osaamisen varmistaminen koulutuksen, opastuksen ja ohjauksen avulla, mitaaminen ja seuranta sekä vuorovaikutus. Toimivan vuorovaikutuksen avulla saadaan aikaan keskinäinen luottamus ja sen avulla johto pystyy motivoimaan työntekijöitä. (Hämäläinen & Anttila 2008.)

Antti Simola (2005) tarkastelee väitöskirjassaan turvallisuuden johtamista esimiestyönä. Hänen tutkimuksessaan nousi esiin kolme tärkeää tekijää turvallisuuden johtamisesta ja kehittämisestä. Simolan mukaan johdon aktiivisuuden merkitys turvallisuustyössä on merkittävä. Ilman johdon selkeää sitoutumista ei turvallisuusjohtaminen voi tehokkaasti toimia.

Toisena tekijänä Simola mainitsee linjaesimiesten roolin tukemisen. Linjaesimiesten vastuulla on yhä enenevässä määrin turvallisuuden vieminen alemmille tasoille. Linjaesimiesten turvallisuuden johtamisen koulutukseen tulisi panostaa voimakkaasti.

Kolmantena tekijänä on turvallisuustietoisuuden herättäminen. Esimiesasemassa olevien esimerkki ja toiminta on oleellista alaisten turvallisuusajattelun kehittymisessä. (Simola 2005.)

Tässä opinnäytetyössä käsiteltävää aihetta on myös aikaisemmin tutkittu Harri Koskenrannan, Jyri Paasonen ja Tiinan Rannan (2012) selvityksessä ”Kansainvälinen selvitys korkeakoulujen turvallisuusjohtamisesta”. Selvityksessä todettiin, että turvallisuusjohtamista tukevat standardit ja mallit sopivat kotimaisille korkeakouluille ja niiden käyttöä suositellaan. Niiden hyöty realisoituu parhaiten, jos niiden hankinta suunnitellaan ja hankinta toteutetaan systemaattisesti. Turvallisuusjohtaminen nähdään systemaattisesti ja ammattimaisesti toteutettuna osana organisaation riskienhallintaa ja laatujohtamista. Sen lisäksi turvallisuus nähdään osana strategista johtamista. Korkeakoulujen johto on myös organisoanut ja määrittänyt turvallisuuden kokonaisuudesta vastaavan henkilön ja asettanut turvallisuudelle tavoitteet. (Koskenranta, Paasonen & Ranta 2012.)

2.2.2 Standardit

Ensimmäiset tässä kirjallisuuskatsauksessa standardeja käsittelevät teokset ovat Lacamitan, Schironen ja Paradison (2008) ”ISO 9001:2000 applied to a research oncology laboratory:

which problems? The experience of National Cancer Institute-Bari” sekä John Sweeneyn ja Catherine Heatonin (2000) ”Interpretations and variations of ISO 9000 in acute health care”. Kuten otsikoista käy ilmi, molemmat artikkelit käsittelevät ISO 9001-laadunhallintajärjestelmää.

Laadun vakuutuksesta on tullut tärkeä osa terveydenhuoltopalveluita viime vuosina ja monet onkologian laitokset maailmanlaajuisesti ovat käyttäneet ISO 9001 laadunhallintajärjestelmää tarjotakseen korkeatasoista potilaslähtöistä palvelua. Tämän järjestelmän luonteenpiirteet tarjoavat artikkelin mukaan kaksi tärkeää tavoitetta, jotka ovat osakkeidenomistajien tyytyväisyyttä ja jatkuvaa kehittämistä. Tekijöiden mukaan ISO 9001 käytettäessä organisaatioiden on aluksi tunnistettava pääprosessit, joihin sovelletaan laatuindikaattoreita ja jotka vaativat toimiakseen prosesseilta laadun mitattavuutta. ISO 9001 järjestelmän avulla organisaatiot mittaavat, analysoivat ja parantavat prosessin laatua. (Lacalamita, Schirone & Paradiso 2008.)

ISO 9000 sertifikaatteja on jaettu 230 000 organisaatiolle yli 130 maassa, joten kyseisiä standardeja voidaan epäilemättä pitää maailmanlaajuisesti hyväksyttynä järjestelmänä. Sitä myös käytetään laajasti eri palvelualoilla ja sen vaikutuksista ei ole epäilystä. Artikkelin kuitenkin kertoo, että yksi ISO 9000 - standardeja ja terveydenhuoltoa koskeva heikkous on, että sitä ei juurikaan maailmanlaajuisesti pidetä sopivana palvelusektorille. Silti kyseisiä standardeja käytetään yhä enemmän terveydenhuollon alalla. ISO 9000:n selvänä etuna on, että sama laadunhallinta-standardi on verrattavissa maasta toiseen ja tuloksia voidaan helposti verrata. Kuitenkin myönnetään, että maailmalla on paljon enemmän terveydenhuollon organisaatioita, joilla on ISO 9000 - sertifikaatti verrattuna kansallisesti laadittuihin ISO 9001:a tulkitseviin dokumentteihin. Tämän pohjalta nouseekin kysymys millaisia kriteerejä on sertifikaattien antamisessa käytössä. ISO 9001:stä puuttuu virallisesti laaditut ohjeistukset ISO 9000 standardien käyttöön terveydenhuollon alalla. Heidän mukaansa artikkelin suurin viesti on, että kansallisten järjestöjen tekemät standardiohjeistukset eivät ole verrattavissa kansainvälisesti. (Sweeney & Heaton 2000.)

Laadunhallintastandardi eli ISO 9001 on tärkeä standardi tässä opinnäytetyössä tutkittavan turvallisuusjohtamisen kannalta, koska laadunhallinta ja turvallisuusjohtaminen liittyvät toisiinsa ja ovat osa toisiaan. Molempien vahvuudet ja heikkoudet vaikuttavat toisiinsa.

Jussi Moisio ja Kari Tuominen (2008) käsittelevät teoksessaan toimintajärjestelmän toteuttamista standardien keinoin. Se on tehty auttamaan organisaatioita näiden itsearvioinneissa. Teosta voi käyttää työkirjana tai ohjekirjana hyvän toimintajärjestelmän rakentamiseen standardien pohjalta, koska se keskittyy hyväksi todettuihin toimintatapoihin. Teos on kirjasarjan

kolmas osa. (Moisio & Tuominen 2008, 6.) Tässä teoksessa käsitellään ISO 9001, ISO 14001 ja OHSAS 18001 standardeja.

ISO 9001-, ISO 14001- ja OHSAS 18001-standardit ovat kansainvälisiä standardeja, jotka sisältävät ohjeistuksia ja määrittelyjä siitä kuinka organisaation laatua, ympäristöä, työterveyttä ja turvallisuutta hallitaan järjestelmällisesti. Ne myös auttavat organisaatioita ymmärtämään toisiaan kansainvälisessä kaupassa. Teoksessa määritellään ISO 9001 standardiksi, joka määrittelee ne laadunhallinnalliset vaatimukset, joita johdon on täytettävä. ISO 14001 puolestaan määrittelee organisaation ympäristönhallinnan vaatimukset, jotka on täytettävä johdon, yhteiskunnan ja muiden sidosryhmien luottamuksen ansaitsemiseksi ja ylläpitämiseksi. (Moisio & Tuominen 2008, 5-7.)

OHSAS 18001 - standardi määrittelee terveydenhallinnan ja turvallisuuden vaatimukset, jotka on täytettävä johdon, henkilöstön ja sidosryhmien tuen saamiseksi. Moisio ja Tuomisen mukaan organisaatio voi saavuttaa merkittävää etua noudattamalla edellä mainittujen standardien ohjeistuksia ja vaatimuksia yhdessä johtamisjärjestelmässä eli toimintajärjestelmässä. Teoksessa kuitenkin muistutetaan, että organisaation on itse päätettävä mitä se sisällyttää omaan toimintajärjestelmäänsä. Standardien sisällöt ovat myös lähellä toisiaan ja tukevat toisiaan, vaikka poikkeavat toisistaan. (Moisio & Tuominen 2008, 5-7.)

Standardit OHSAS 18001 ja ISO 14001 ovat oleellisia organisaatioiden turvallisuusjohtamisen kannalta. Kyseisten standardien aiheet eli ympäristöturvallisuus ja terveydenhallinta ja sitä kautta työturvallisuus ja henkilöstöturvallisuus ovat iso osa turvallisuusjohtamista.

ISO 27001 on tietoturvallisuuden standardi. Siinä kuvataan toimivan tietoturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet. Standardi määrittelee ne vaatimukset, joiden avulla organisaatio voi luoda, toteuttaa, arvioida ja ylläpitää toimivaa tietoturvallisuuden hallintajärjestelmää. Tämän avulla varmistetaan tiedon eheys, käytettävyys ja luotettavuus. (SFS 2012.) Brian Wolfe esittää SC Magazinen (2009) julkaisemassa artikkelissaan, että vaatimukset tietojen turvaamiseksi organisaatioissa kasvavat jatkuvasti. Monelle yritykselle tulee välttämättömäksi luoda itselleen tietoturvallisuuden hallintajärjestelmä. Järjestelmän avulla tietoturvallisuuteen kohdistuvia riskejä voidaan hallita. ISO 27001-standardin avulla organisaatiot voivat systemaattisesti suojata itseään.

Yhteenvedon voidaan todeta, että kansainväliset ja tieteelliset, standardeja käsittelevät artikkelit käsitelivät suurelta osin lääketieteellisiä, yksityisiä ja julkisia laitoksia. Vaikka tässä kirjallisuuskatsauksessa käytetyt kansainväliset artikkelit käsitelivät tietyn alan organisaatioita, antoivat ne tälle opinnäytetyölle lisäarvoa todistamalla, että ainakin ISO 9000 - standardisointisarja on kansainvälisesti käytetty ja organisaatioissa hyvin suosittu. Kaikista tässä käsi-

teltävistä artikkeleista voidaan kuitenkin tehdä yhteinen johtopäätös: standardit auttavat organisaatioita parantamaan toimintaansa ja yhtenäiset kansainväliset standardit luovat niitä käyttäville organisaatioille etulyöntiaseman. Standardit ovat myös hyväksi koettuja ja kansainvälisesti käytettyjä toimintamalleja. Standardeja käytetään johtamisen ja toimintojen hallinnan tukena.

3 Tiedonkeruu - ja tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön aineisto kerätään kohderyhmälle lähetettävän kyselyn avulla. Tutkimusmenetelmänä käytetään kyselytutkimusta.

3.1 Kyselytutkimus

Tässä opinnäytetyössä tiedonkeruumenetelmänä käytetään kyselyä. Kysely on tapa kerätä aineistoa lomakkeella, jossa kysymykset ovat standardoitu eli vakioitu. Kyselyssä vastaaja lukee itse kysymyksen ja vastaa siihen. (Vilka 2007, 28.)

Kysely soveltuu aineiston keräämisen tavaksi tutkittavia ollessa paljon ja hajallaan. Kyselyllä voidaan tutkia henkilökohtaisia asioita kuten koettua terveydentilaa, terveyskäyttäytymistä, itsehoitoa, kulutustottumuksia ja ansiotuloja. Kyselyn ongelmana on, että tavallisesti vastaukset palautuvat hitaasti tutkijalle, jolloin tutkija saattaa joutua tekemään uusintakyselyn, joka taas nostaa tutkimuskustannuksia. Kyselyn lähettämisessä ajoitus on tärkeä. Esimerkiksi vuodenaikoihin ja sesonkeihin liittyvät tutkittavat asiat eivät ole korjattavissa uusintakyselyllä tai muistutuksilla, joka saattaa toteutuessaan alentaa kyselyn vastaamisprosenttia. (Vilka 2007, 28.)

Tutkija tarkastaa ja arvioi aineiston laadun ja tiedot sekä poistaa asiattomasti täytetyt lomakkeet. Tärkeä vaihe on katoanalyysin suorittaminen, jossa tarkastetaan puuttuvien tietojen määrä aineistossa. Puuttuvat tiedot voivat koskea havaintoyksiköiden tai havaintoyksiköiden muuttujia koskevia tietoja. Kato ei ole ongelma tutkimuksessa, jos ryhmiä koskeva kato esiintyy suhteellisesti, on satunnaisesti jakautunut tai vähäinen. Katoanalyysi kuitenkin edellyttää, että lomakkeet ja vastauskuoret on merkitty numeroin tai kirjaimin. Näin saadaan tietää, ketkä ovat jättäneet vastaamatta. Siitä on myös hyötyä mahdollisten uusintakyselyjen lähettämisessä. (Vilka 2007, 107.)

Tässä opinnäytetyössä käytettyä kyselylomaketta on käytetty aikaisemmin Harri Koskenrannan, Jyri Paasosen ja Tiina Rannan (2012) tekemässä selvityksessä korkeakoulujen turvallisuusjohtamisesta ja todettu hyväksi ja asianmukaisesti täytetyksi. Aikaisempaan selvitykseen verrattuna kyselystä poistettiin muutamia rajauksen kannalta tarkoituksettomia kysymyksiä

sekä muutettiin kysymykset koskemaan organisaatioita yleisesti koulujen sijaan. Tämä tutkimus ei ole sidottu sesonkeihin tai vuodenaikoihin, joten näitä asioita ei kyselyä lähetettäessä otettu huomioon. Kyselyn vastaamiseen kohderyhmälle annettiin vastausaikaa yksi kuukausi, jonka todettiin olevan tarpeeksi eikä uusintakyselyä tarvinnut tehdä.

Kyselyn alussa vastaajilta tiedusteltiin heidän ja edustamansa organisaation taustatietoja. Tämän jälkeen heille esitettiin väittämiä, joihin vastattiin Likert-asteikon mukaisesti. Nämä väittämät olivat kyselyssä asteikolla täysin eri mieltä - täysin samaa mieltä välillä. Väittämissä käsiteltiin turvallisuusjohtamiseen ja riskienhallintaan liittyviä asioita. Kyselyssä vastaajille esiteltiin myös avoimia kysymyksiä, joihin vastaaminen oli vapaamuotoista. Kysely on hyväksi havaittu ja kysymysten asettelu sekä numerointi on tehty tavalla, jolla vastaamista on helppo mitata ja vertailla.

Kysymysten asettelua ja sen onnistumisen varmistamista on tarkasteltu jo aiemmin tässä opinnäytetyössä. Tutkimusongelma, johon tässä työssä etsitään vastauksia, on siis tutkia ja luoda tietoa Suomessa toimivien niin kotimaisten kuin monikansallisten organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta. Opinnäytetyössä on päätetty käyttää kyselytutkimusta tiedon hankkimiseksi. Tämän opinnäytetyön toteuttamisessa on perusjoukon valitsemisessa, kyselyn laatimisessa ja lähettämässä otettu huomioon lopputuloksena saadun tiedon perusteltavuus, luotettavuus ja yksiselitteisyys.

3.2 Ristiintaulukointi

Analysoitaessa kahden muuttujan välistä riippuvuutta, käytetään ristiintaulukointia tai korrelaatiokerrointa. Yhdellä tunnusluvulla muuttujasta saa harvoin tarkkoja tietoja aineistosta, joten yksittäisestä muuttujasta kannattaa selvittää aina useampia muuttujia kuvaavia tunnuslukuja. (Vilka 2007, 119.) Ristiintaulukoinnin avulla voidaan tutkia kahden tai useamman muuttujan välisiä riippuvuuksia. Riippuvuus puolestaan tarkoittaa, että toinen muuttuja vaikuttaa toiseen muuttujaan. Ristiintaulukointi myös mahdollistaa havaintojen sijaintien tarkastelun samanaikaisesti kahdella taulukoitavalla muuttujalla. Ristiintaulukointi ei kuitenkaan kerro suoraan syy-seuraus suhteista. Sitä varten muutetaan havaintomäärät prosenttiluvuiksi sekä riveittäin että sarakkeittain, joka tekee taulukosta luettavamman. (Vilka 2007, 129.) Tässä opinnäytetyössä käytetään ristiintaulukointia Likert-asteikkoihin tulleiden vastausten havainnollistamiseen.

3.3 Avoimet kysymykset

Avointen kysymysten tavoitteena on kerätä vastaajilta spontaaneja mielipiteitä esitetystä kysymyksistä. Tämän vuoksi vastaamista rajataan mahdollisimman vähän. (Vilka 2007, 68.)

Avoimet kysymykset eivät ehdota vastauksia vastaajille, vaan ne sallivat vastaamisen omin sanoin. Näin ollen ne osoittavat vastaajien tietämyksen aiheesta. Ne myös osoittavat, mikä vastaajien mielestä on tärkeää ja keskeistä kysyttävästä aiheesta. (Hirsjärvi ym. 2009, 201.)

4 Kyselyn tulokset

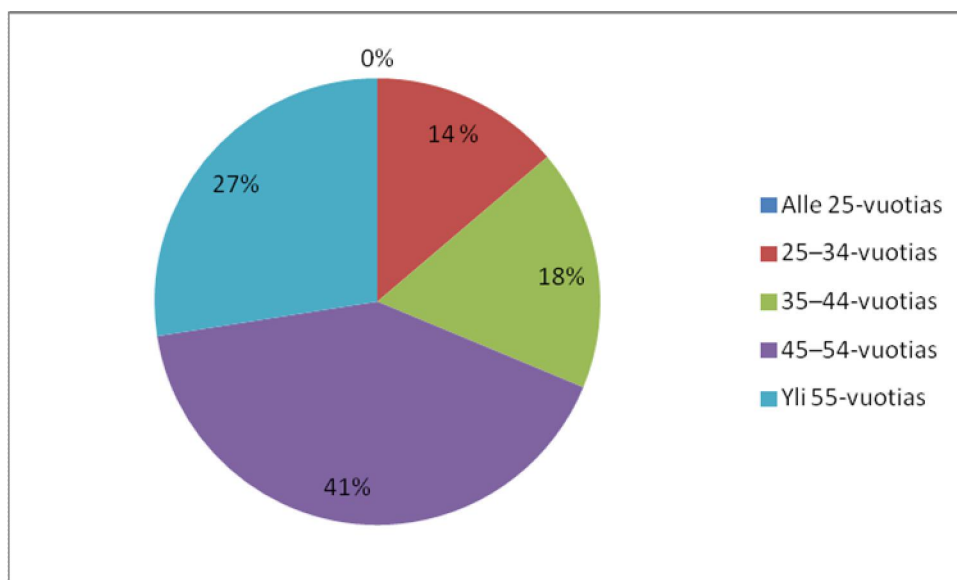
Tässä osiossa käsitellään kyselyn tuloksia. Tuloksia avataan tilastollisesti diagrammien ja taulukoiden kautta sekä sanallisesti, jonka jälkeen pyritään löytämään yhtäläisyyksiä eri muuttujien välillä. Kyselyyn vastasi lopulta 80 henkilöä, kun kysely lähetettiin lähes 2000 henkilölle, jotka toimivat edustamassaan organisaatiossa turvallisuusvastaavan tehtävissä. Lopullinen vastausprosentti kyselyyn oli 4 prosenttia.

Kyselyn alussa selvitettiin vastaajien ja heidän edustamiensa organisaatioiden taustatietoja, jotka esitetään tämän osion alussa. Tämän jälkeen vastaajille esitettiin väittämiä, joihin vastattiin Likert-asteikon mukaisesti. Kyselyyn sisältyi myös muutamia avoimia kysymyksiä, jotka esitellään tämän osion viimeisessä kappaleessa.

4.1 Vastaajien taustatiedot

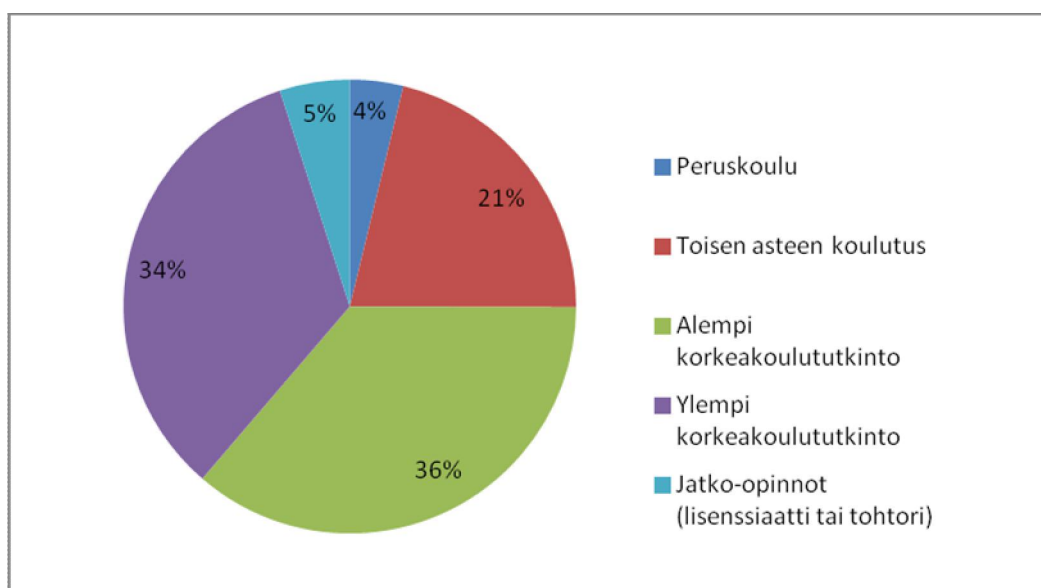
Taustatietojen aluksi selviteltiin turvallisuusvastaavien henkilökohtaisia taustoja, kuten ikää, koulutustaustaa ja työkokemusta. Tämän jälkeen selviteltiin heidän edustamiensa organisaatioiden taustoja, kuten organisaatioiden toimialaa, liikevaihtoa ja henkilökunnan lukumäärä.

Vastanneista 84 prosenttia oli miehiä ja 16 prosenttia naisia. Yksikään heistä ei ollut alle 25-vuotias, mutta 25–34-vuotiaita oli jo 14 prosenttia. 25–44-vuotiaiden osuus vastaajista puolestaan oli 18 prosenttia. Selvästi suurin osa vastaajista sijoittui kategoriaan 45–54-vuotiaat, joiden osuus vastaajista oli 41 prosenttia. Yli 55-vuotiaita oli 27 prosenttia. Katso kuva 2.

Kuva 2: Vastaajien ikäjakauma

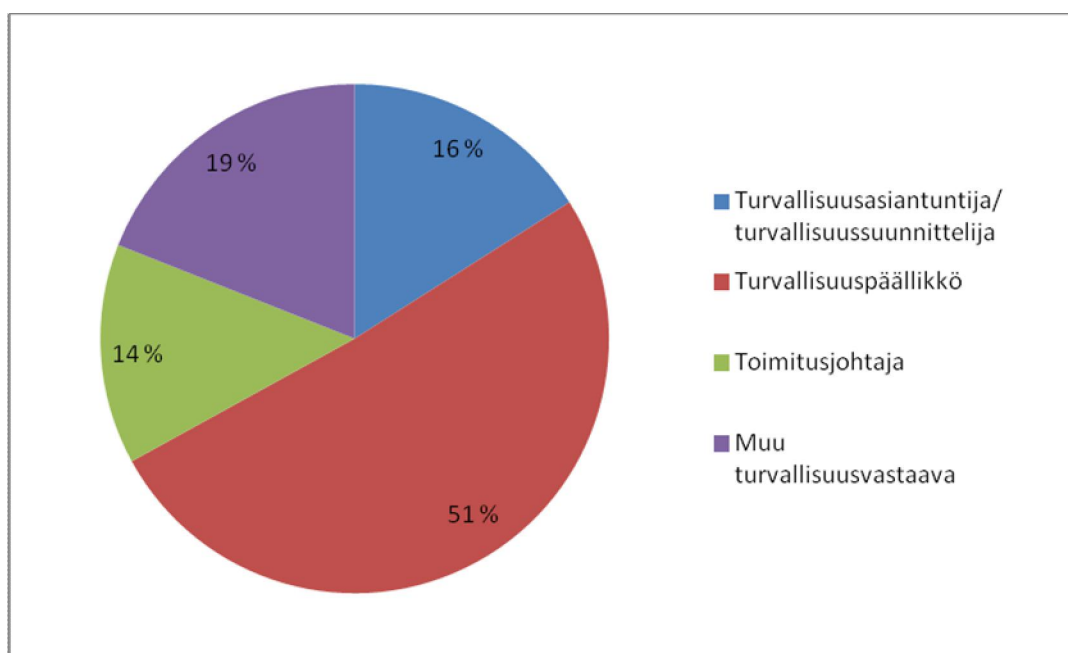
Koulutuspohjaksi 4 prosenttia vastaajista kertoi peruskoulun. Toisen asteen koulutustaan omasi noin viidennes vastaajista (21 prosenttia). Suurimman osan eli 36 prosentin koulutusta puolestaan oli alempi korkeakoulututkinto. Kuitenkin myös ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita oli 34 prosenttia vastaajista. Jatko-opintoja suorittaneita eli tohtoreita tai lisensiaatteja oli 5 prosenttia vastaajista. Vastaajien koulutustaustat kuvassa 3.

Kuva 3: Vastaajien koulutustausta

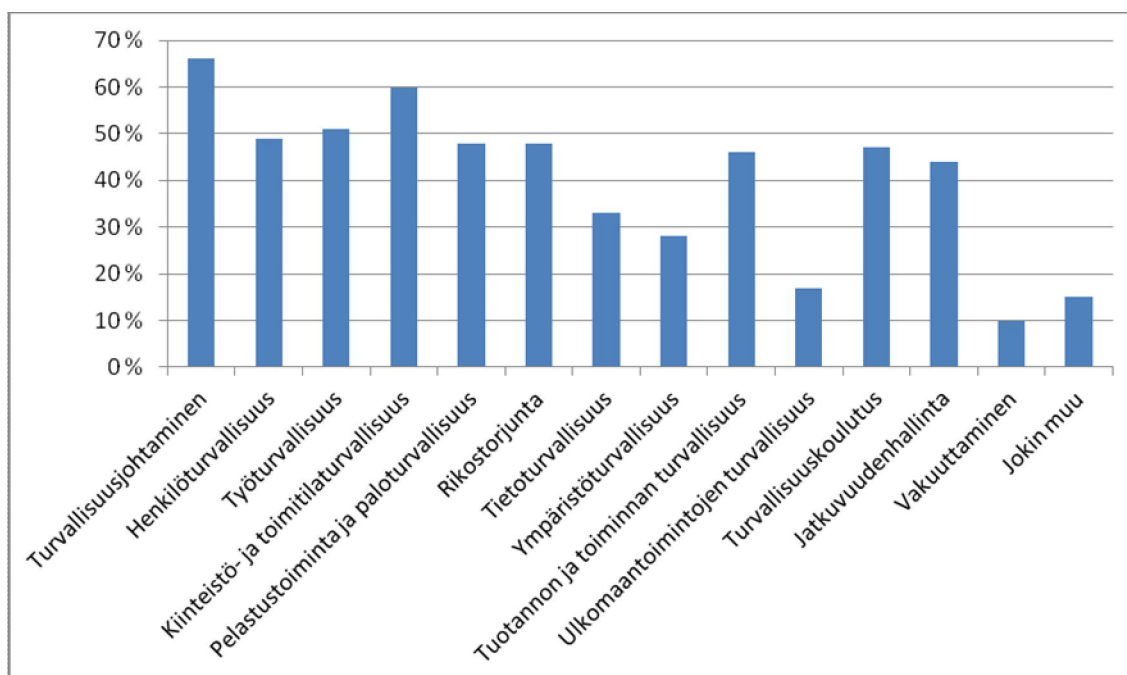
Taustatiedoissa kysyttiin vastaajien nykyistä toimenkuvaa. Toimenkuvat on jaoteltu kuuteen (6) eri kategoriaan. Kategoriat on muodostettu niin, että erilaisia työnimikkeitä on yhdistetty yhden toimenkuvan alle. Esimerkiksi turvallisuuspäälliköksi on luettu suojele-, työsuojele- ja riskienhallintapäällikön toimenkuva sekä laatu-, terveys-, turvallisuus- ja ympäristöpäällikön

eli QHSE-päällikön toimenkuva. Turvallisuusasiantuntijoita/turvallisuussuunnittelijoita oli 16 prosenttia vastaajista. Vastaajista yli puolen (51 prosenttia) toimenkuva oli turvallisuuspäällikkö. Toimitusjohtajia vastaajista oli 14 prosenttia. Muu turvallisuusvastaava oli 19 prosentin nykyisenä toimenkuvana. Muu turvallisuusvastaava nimikkeeseen sisältyvät muun muassa opettajan, konsultin ja tuotantopäällikön toimenkuvat. Vastaajien toimenkuvat on esitetty kuvassa 4.

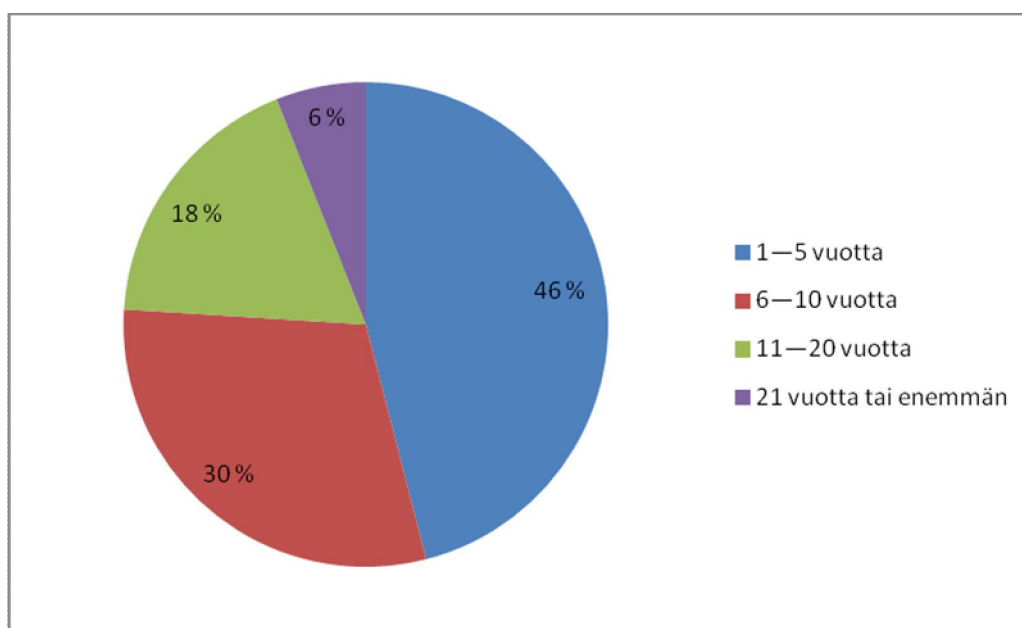
Kuva 4: Vastaajien nykyinen toimenkuva

Kyselyssä tiedusteltiin myös, mihin turvallisuuden osa-alueisiin nykyinen toimenkuva painottuu. Vastaajat saivat valita useamman eri osa-alueen. Kokonaisvastausmäärä oli 443 vastausta. Turvallisuusjohtaminen oli osa 52 vastaajan eli 66 prosentin nykyistä toimenkuvaa. Henkilöturvallisuus kuului 39 vastaajan eli 49 prosentin toimenkuvaan ja työturvallisuuden parissa työskenteli 40 vastaajaa eli 51 prosenttia. Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuden osa-alue kuului 47 vastaajan eli 60 prosentin nykyiseen toimenkuvaan. 38 vastaajaa eli 48 prosenttia toimi pelastustoiminnan ja paloturvallisuuden parissa. Sama määrä työskenteli rikostorjunnan parissa. Tietoturvallisuus oli osa 26 vastaajan eli 33 prosentin toimenkuvaa. Ympäristöturvallisuuden mainitsi toimenkuvakseen 22 vastaajaa eli 28 prosenttia. Tuotannon ja toiminnan turvallisuus oli osa 36 vastaajan, 46 prosentin, nykyistä toimenkuvaa. Ulkomaantoimintojen turvallisuus kuului 17 prosentin, 13 vastaajan, toimenkuvaan. 37 vastaajaa eli 47 prosenttia mainitsi toimenkuvakseen turvallisuuskoulutuksen. 35 vastaajaa, 44 prosenttia, toimi jatkuvuudenhallinnan parissa. Vakuuttaminen oli osa kahdeksan, 10 prosentin, toimenkuvaa. Muiden turvallisuuden osa-alueiden parissa ilmoitti työskentelevänsä 12 vastaajaa eli 15 prosenttia. Näitä osa-alueita olivat muun muassa riskienhallinta, työhyvinvointi ja valmiussuunnittelu. Osa-alueet on esitetty kuvassa 5.

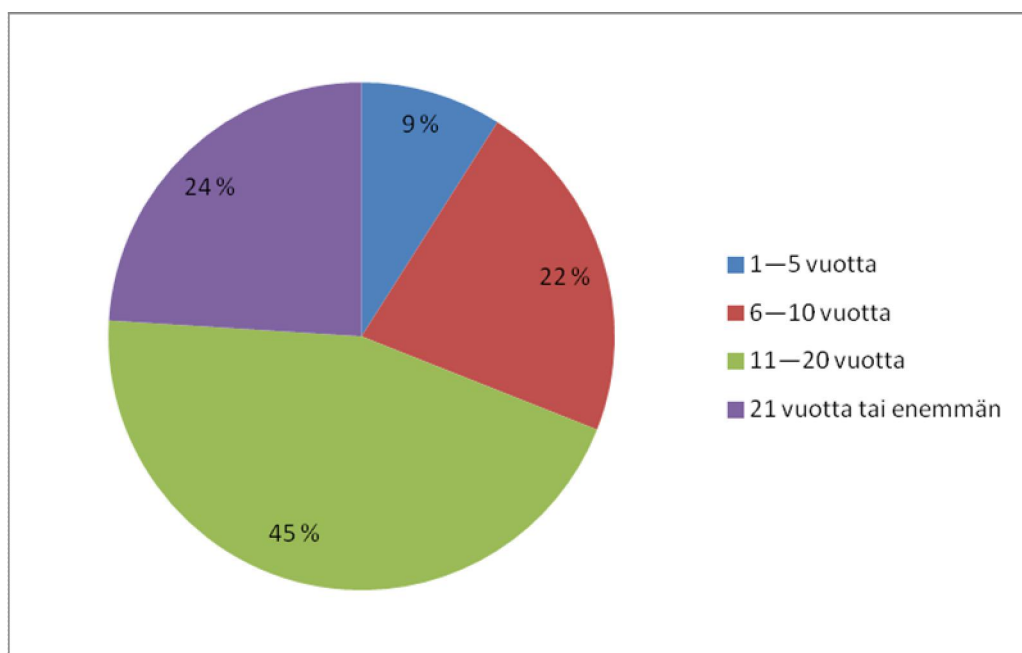
Kuva 5: Vastaajien nykyisen toimenkuvan osa-alueet

Seuraavaksi tiedusteltiin turvallisuusvastaavien nykyisen toimenkuvan kestoa vuosissa. Toimenkuvien kesto on jaettu neljään (4) kategoriaan. Nämä ovat 1–5 vuotta, 6–10 vuotta, 11–20 vuotta sekä 21- vuotta tai enemmän. Selvä enemmistö, 46 prosenttia, oli ollut nykyisessä toimenkuvassaan 1–5 vuotta. Kolmannes vastaajista (30 prosenttia) oli ollut toimessaan 6–10 vuotta. 18 prosenttia oli työskennellyt toimenkuvassaan 11–20 vuotta ja 6 prosenttia 21 vuotta tai enemmän. Vastaajien nykyisen toimenkuvan kesto vuosissa esitettyinä kuvassa 6.

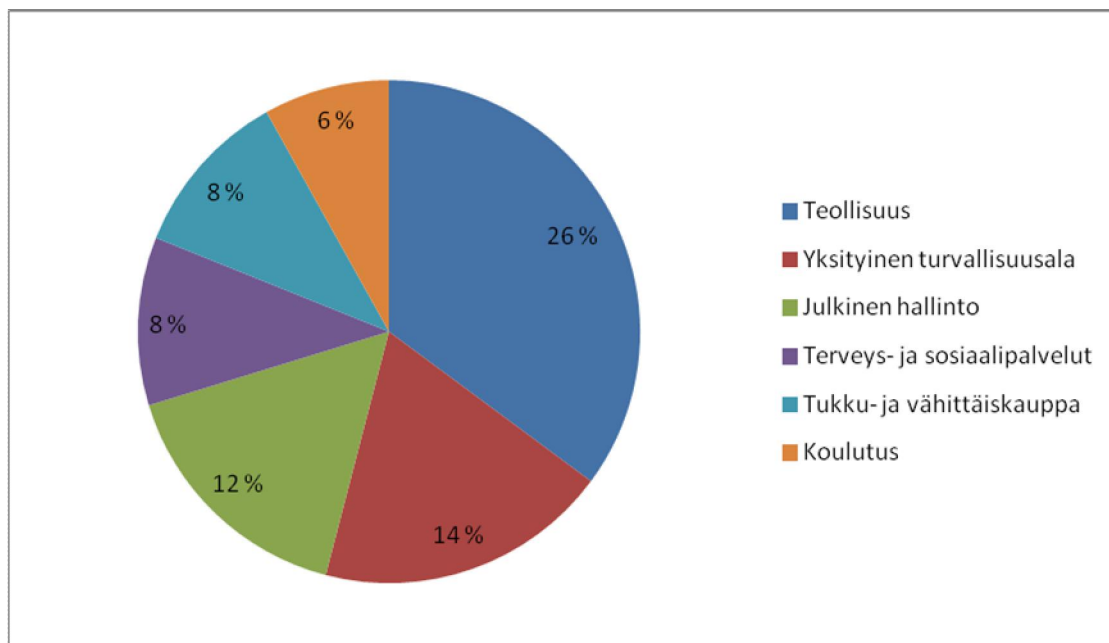
Kuva 6: Vastaajien nykyisen toimenkuvan kesto vuosissa

Vastaajilta kysyttiin myös turvallisuuteen ja riskienhallintaan liittyvää työkokemusta vuosissa. Tässäkin kysymyksessä työkokemusten kesto on jaettu neljään kategoriaan, jotka edellisen kohdan tavoin olivat 1–5 vuotta, 6–10 vuotta, 11–20 vuotta sekä 21 vuotta tai enemmän. Lähes puolet vastaajista (45 prosenttia) omasi työkokemusta 11–20 vuotta. 9 prosentilla työkokemusta oli 1–5 vuotta. Yli viidenneksellä (22 prosenttia) työkokemusta oli 6–10 vuotta ja 24 prosentilla 21 vuotta tai enemmän. Työkokemukset on esitetty kuvassa 7.

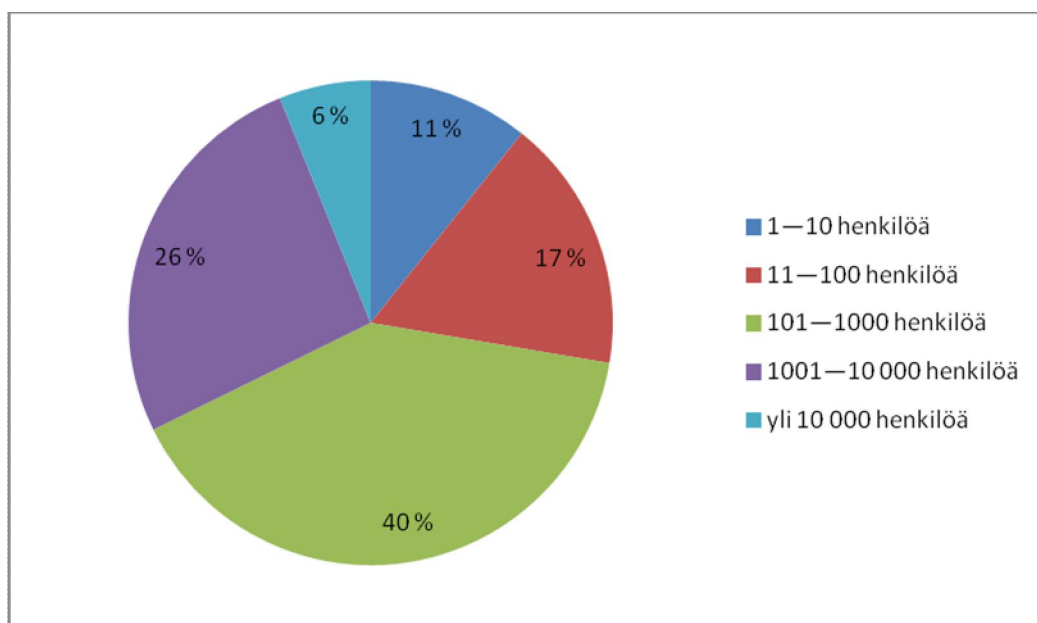
Kuva 7: Vastaajien turvallisuuteen ja riskienhallintaan liittyvä työkokemus vuosissa

Vastaajien edustamista organisaatioista 41 prosenttia kuului julkiseen ja 57 prosenttia yksityiseen sektoriin. Kolmanteen sektoriin kuului 2 prosenttia. Organisaatiot toimivat useilla eri toimialoilla. Teollisuudessa toimi neljännes (26 prosenttia) organisaatioista. Yksityinen turvallisuusala oli 14 prosentin toimialana. Julkisessa hallinnossa toimi puolestaan 12 prosenttia organisaatioista. Terveys- ja sosiaalipalveluiden toimialaan kuului 8 prosenttia organisaatioista, kuten myös tukku- ja vähittäiskaupan alaan. Myös koulutuksen (6 prosenttia) ja informaation sekä viestinnän (6 prosenttia) alalla toimi osa organisaatioista. Muita toimialoja olivat vielä esimerkiksi pelastusala, kiinteistöala, rahoitus- ja vakuutusala sekä majoitus- ja ravitsemusala. Seuraavassa kuvassa on esitetty merkittävimpien toimialojen osuudet.

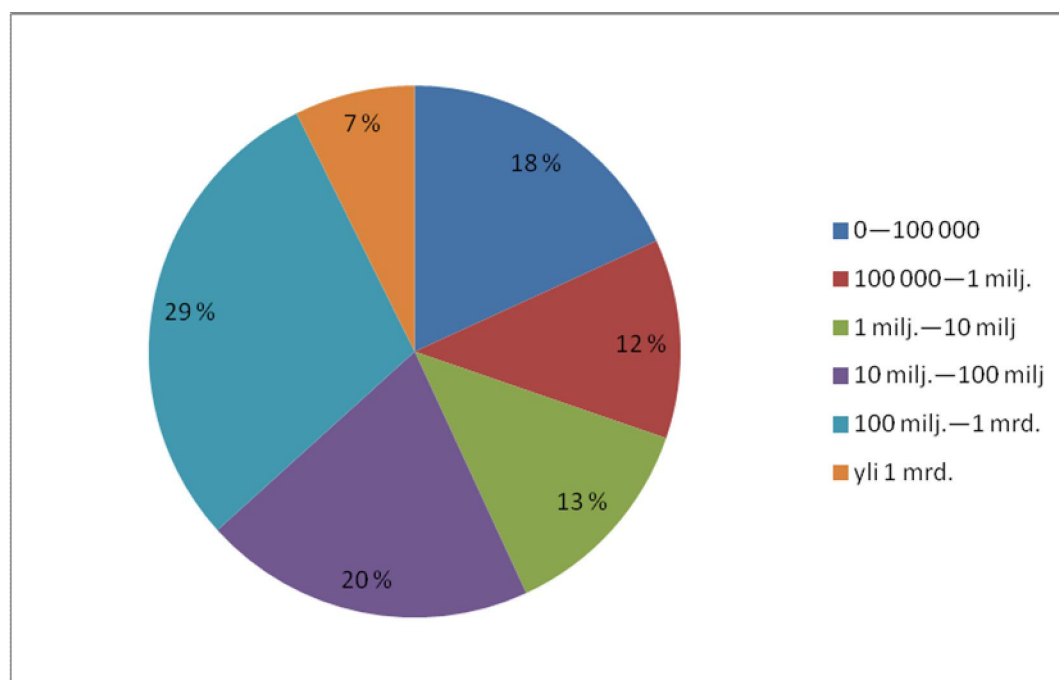
Kuva 8: Organisaatioiden toimialat

Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin edustamansa organisaation henkilökunnan lukumäärää. Lukumäärät on jaettu viiteen (5) kategoriaan. Kategoriat ovat 1–10 henkilöä, 11–100 henkilöä, 101–1000 henkilöä, 1001–10 000 henkilöä sekä yli 10 000 henkilöä. Eniten (40 prosenttia) oli 101–1000 henkilön organisaatioita. 26 prosentissa organisaatioista työskenteli 1001–10 000 henkilöä. Yli 10 000 henkilön organisaatioita oli 6 prosenttia. Henkilökunnan lukumäärät on esitelty kuvassa 9.

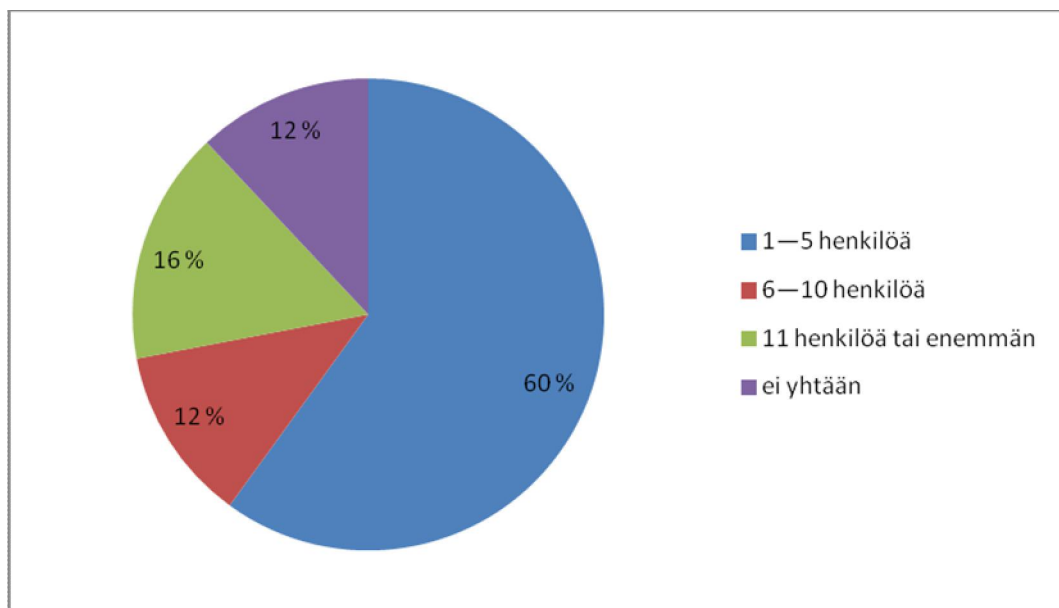
Kuva 9: Henkilökunnan lukumäärä

Vastaajilta kysyttiin edustamansa organisaation liikevaihdon suuruutta. Organisaatioiden liikevaihdon suuruus on jaettu kuuteen (6) kategoriaan. Kategoriat ovat 0–100 000 euroa, 100 000–1 miljoonaa euroa, 1 miljoona–10 miljoonaa euroa, 10 miljoonaa–100 miljoonaa euroa, 100 miljoonaa–1 miljardia euroa sekä yli 1 miljardia. Kolmannes (29 prosenttia) liikevaihtoista oli 100 miljoonan ja yhden miljardin välillä. Seuraavaksi eniten (20 prosenttia) liikevaihtoista oli 10 miljoonan ja 100 miljoonan välillä. Alle sadantuhannen liikevaihdon omaasi 18 prosenttia organisaatioista ja yli yhden miljardin organisaatioita oli 7 prosenttia. Organisaatioiden liikevaihdon suuruudet tarkemmin esitettynä kuvassa 10.

Kuva 10: Liikevaihdon suuruus

Viimeisenä taustatiedoista kysyttiin organisaatioiden turvallisuusasioiden ja riskienhallinnan parissa päätoimisesti työskentelevien henkilöiden lukumäärää. Lukumäärät on jaettu neljään kategoriaan, jotka ovat 1–5 henkilöä, 6–10 henkilöä, 11 henkilöä tai enemmän sekä ei yhtään henkilöä. Suurimmassa osassa organisaatioista turvallisuuden parissa työskenteli päätoimisesti 1–5 henkilöä. Näin ilmoitti 60 prosenttia vastaajista. 6–10 henkilöä työskenteli 12 prosentissa organisaatioista. 11 henkilöä tai enemmän oli 16 prosentissa organisaatioista. Organisaatioita, joissa ei toiminut yhtään henkilöä päätoimisesti turvallisuuden ja riskienhallinnan parissa, oli 12 prosenttia.

Kuva 11: Organisaatioiden turvallisuuden ja riskienhallinnan parissa päätoimisesti työskentelevien osuus

4.2 Väittämäkysymykset

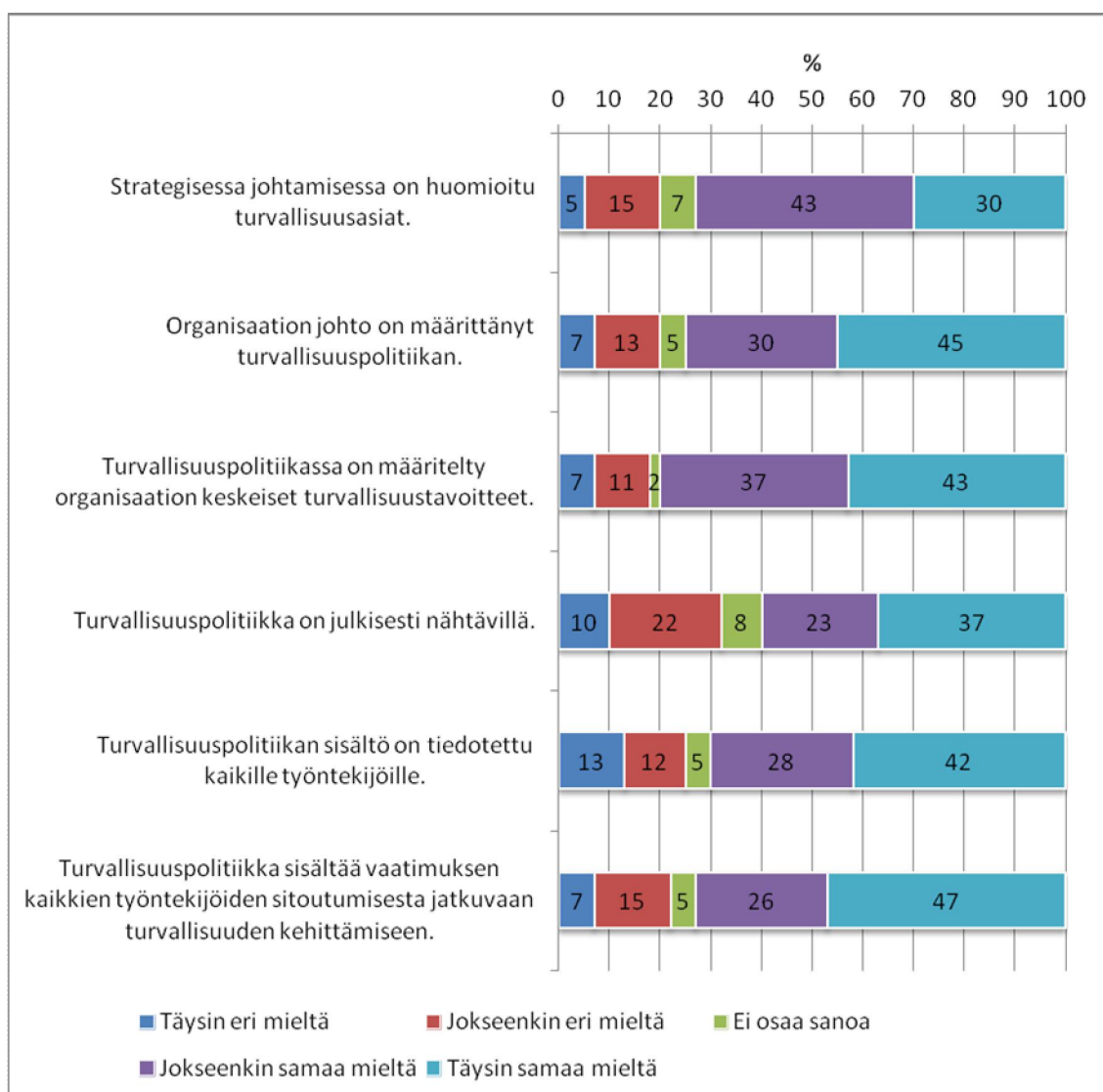
4.2.1 Strateginen johtaminen ja turvallisuuspolitiikka

Ensimmäisenä teemana väittämissä oli turvallisuusjohtaminen strategisessa johtamisessa ja turvallisuuspolitiikka. Vastanneet olivat selvästi suhteellisen myönteisiä turvallisuusasioiden sisällyttämisestä strategiseen johtamiseen, sillä tässä kohdassa 43 prosenttia vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä, 30 prosenttia vastaajista täysin samaa mieltä ja 15 prosenttia jokseenkin eri mieltä.

Lähes puolet vastaajista (45 prosenttia) oli täysin samaa mieltä siitä, että organisaation johto on määrittänyt turvallisuuspolitiikan ja lähes kolmannes eli 30 prosenttia oli jokseenkin samaan mieltä. Suuri osa (43 prosenttia) oli täysin samaa mieltä, että heidän organisaatioissaan turvallisuuspolitiikassa on määritelty organisaation keskeisen turvallisuustavoitteet. 37 prosenttia vastaajista oli tässä kohtaa jokseenkin samaa mieltä.

Kysymykseen, onko turvallisuuspolitiikka julkisesti nähtävillä, vastaukset jakautuivat edellisiä kohtia tasaisemmin. 37 prosenttia vastaajista eli yli kolmannes oli täysin samaa mieltä ja 23 prosenttia jokseenkin samaa mieltä. 22 prosenttia vastaajista oli jokseenkin eri mieltä ja 10 prosenttia täysin eri mieltä. Kohtaan turvallisuuspolitiikan sisällön tiedottamisesta kaikille työntekijöille lähes puolet, eli 42 prosenttia vastaajista, oli täysin samaa mieltä ja 28 prosenttia jokseenkin samaa mieltä. Turvallisuuspolitiikan sisällön tiedottamiseen ollaan yleisesti suhteellisen tyytyväisiä.

Seuraavassa kohdassa vastaajat olivat enimmäkseen sitä mieltä, että heidän organisaatiossaan turvallisuuspolitiikka sisältää vaatimuksen kaikkien työntekijöiden sitoutumisesta jatkuvaan turvallisuuden kehittämiseen. 47 prosenttia vastaajista oli tässä kohdassa täysin samaa mieltä, 26 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä ja 15 prosenttia jokseenkin eri mieltä.

Taulukko 1: Strateginen johtaminen ja turvallisuuspolitiikka

4.2.2 Turvallisuustoiminnan tavoitteet ja kehittäminen

Seuraavana teemana oli turvallisuustoiminnan tavoitteet ja turvallisuustoiminnan kehittäminen organisaatiossa. Suuri osa vastanneista, 42 prosenttia, oli täysin samaa mieltä siitä, että turvallisuustoiminnalle on asetettu organisaatiossa tavoitteet. Kolmannes vastaajista (31 pro-

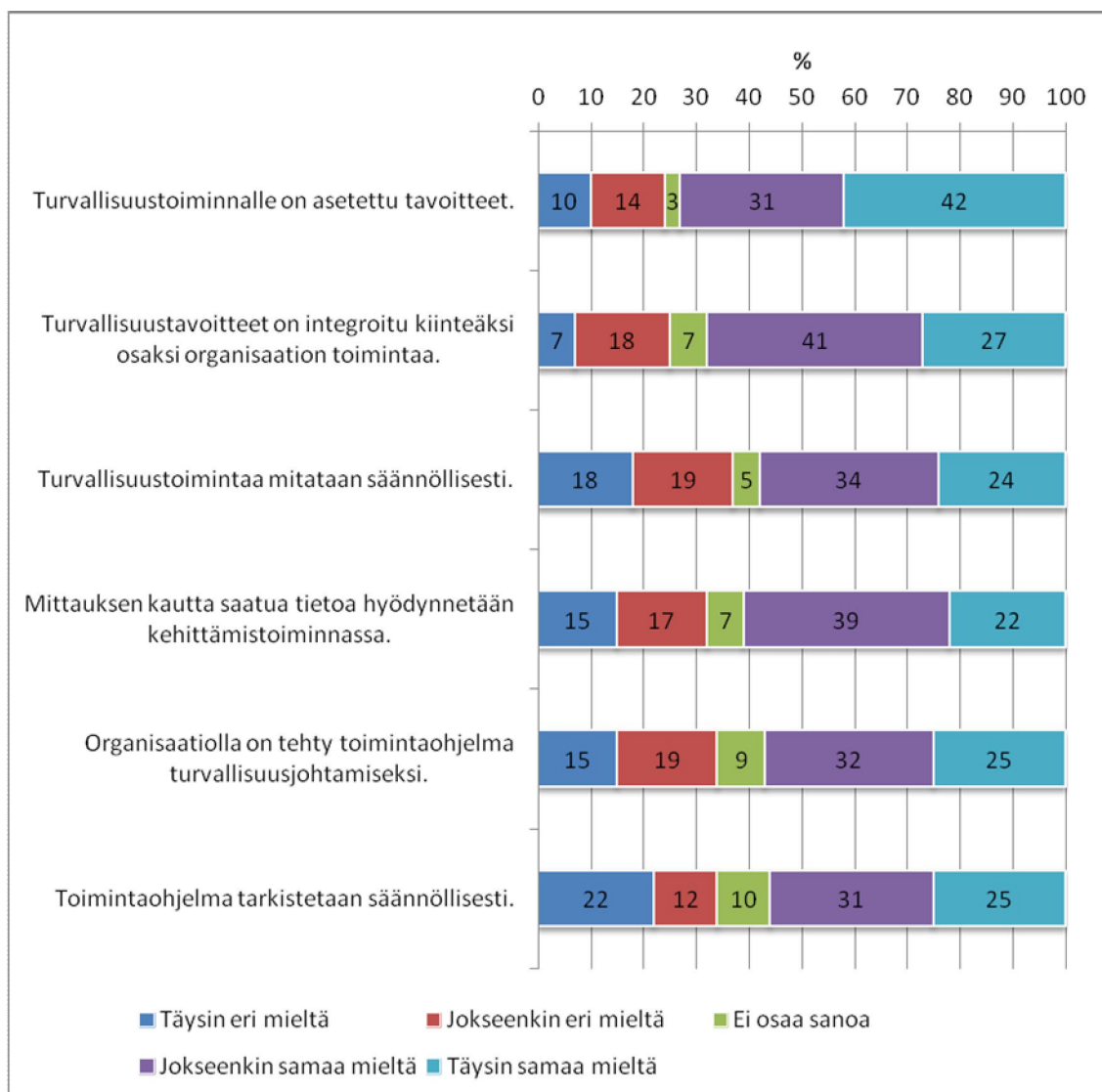
senttia) oli jokseenkin samaa mieltä. Vastaajien voidaan olettaa olevan tyytyväisiä, että turvallisuustoiminnalle asetetaan organisaatioissa tavoitteet.

Seuraavassa kohdassa, turvallisuustavoitteet on integroitu kiinteäksi osaksi organisaation toimintaa, vastaukset jakoutuivat suhteellisen tasaisesti. 41 prosenttia vastasi kohtaan olevansa jokseenkin samaa mieltä ja 27 prosenttia täysin samaa mieltä. 18 prosenttia vastaajista oli jokseenkin eri mieltä. Voidaan siis olettaa, että turvallisuustavoitteiden integroimiseen osaksi organisaation toimintaa, liittyy organisaatioissa epävarmuutta.

Vastaajien mukaan myös turvallisuustoiminnan säännöllinen mittaaminen vaihtelee organisaatioittain. Kolmannes (34 prosenttia) oli vastaajista kohdassa jokseenkin samaa mieltä ja lähes viidennes (24 prosenttia) täysin samaa mieltä. Kuitenkin täysin eri mieltä ja jokseenkin eri mieltä olevia oli kumpiakin 18 prosenttia vastanneista. Edellisen kohdan kanssa samankaltaisia tuloksia saadaan myös seuraavassa kohdassa, jossa 39 prosenttia vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä, että mittauksen kautta saatuja tuloksia hyödynnetään kehittämistoiminnassa. Vastanneista yli viidennes (22 prosenttia) oli täysin samaa mieltä, 17 prosenttia jokseenkin eri mieltä ja 15 prosenttia täysin eri mieltä.

Kohdassa "Organisaatiolla on tehty toimintaohjelma turvallisuusjohtamiseksi" kolmannes (32 prosenttia) vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä ja neljännes (25 prosenttia) täysin samaa mieltä. Kuitenkin lähes viidennes (19 prosenttia) oli kohdassa jokseenkin eri mieltä. Teeman viimeiseen kohtaan eli toimintaohjelman säännölliseen tarkastamiseen lähes kolmannes (31 prosenttia) oli vastannut olevansa jokseenkin samaa mieltä, neljännes (25 prosenttia) täysin samaa mieltä ja yli viidennes (22 prosenttia) täysin eri mieltä.

Kokonaisuudessaan tämä teema kertoi, että organisaatioissa asetetaan turvallisuustoiminnalle tavoitteet, mutta turvallisuustavoitteiden onnistumisen mittaaminen ja sen kautta turvallisuustoiminnan kehittäminen vaihtelee organisaatioittain. Taulukossa 2 on esitetty näiden väittämien jakaumat.

Taulukko 2: Turvallisuustoiminnan tavoitteet ja turvallisuustoiminnan kehittäminen

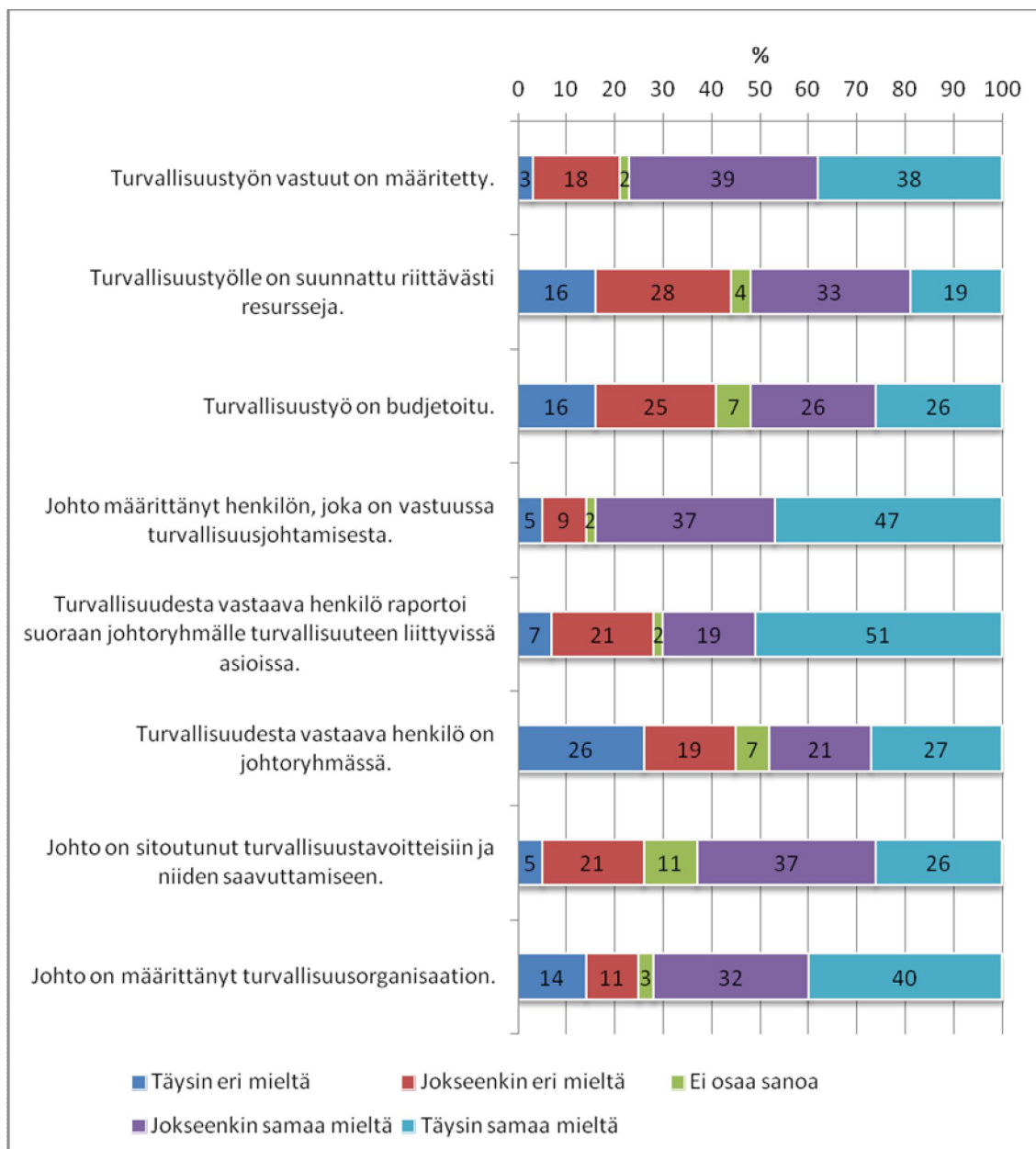
4.2.3 Turvallisuusvastuut ja resurssit

Seuraava teema käsittelee turvallisuusvastuita ja budjetointia. Vastauksista käy ilmi, että organisaatioissa on pääsääntöisesti turvallisuusvastuut määriteltynä, sillä 39 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja lähes saman verran jokseenkin samaa mieltä. Sen sijaan turvallisuustyölle suunnatut resurssit jakoivat mielipiteitä, koska kolmannes (33 prosenttia) oli tässä jokseenkin samaa mieltä ja 19 prosenttia täysin samaa mieltä. Lähes kolmannes (28 prosenttia) oli jokseenkin eri mieltä ja 16 prosenttia täysin eri mieltä. Edelliseen kohtaan liittyen yli neljännes (26 prosenttia) vastasi täysin samaa mieltä ja saman verran vastaajia vastasi jokseenkin samaa mieltä kysymykseen onko turvallisuustyö budjetoitu. Toisaalta 25 eli neljännes vastaajista oli jokseenkin eri mieltä ja vielä 16 täysin eri mieltä. Tämän perusteella voidaan päätellä, että pääsääntöisesti vastuut on organisaatioissa määriteltynä, mutta kaikissa organisaatioissa turvallisuustyölle ei anneta tarpeeksi resursseja ja sitä ei sisällytetä budjettiin.

Teeman ensimmäisen kohdan mukaisesti jopa lähes puolet vastaajista (47 prosenttia) oli täysin samaa mieltä siitä, että johto on määrittänyt organisaatioon turvallisuusvastaavan ja yli kolmannes (37 prosenttia) oli jokseenkin samaa mieltä. Yli puolet vastaajista (51 prosenttia) oli täysin samaa mieltä, että turvallisuusvastaava raportoi suoraan johtoryhmälle turvallisuuden liittyvissä asioissa. Viidennes vastaajista (19 prosenttia) oli kohdassa jokseenkin samaa mieltä. Joissain organisaatioissa tämä nähtiin kuitenkin eri tavalla, sillä yli neljännes (26 prosenttia) oli kohdassa täysin eri mieltä. Turvallisuusvastaavien mukaan turvallisuusvastaavan kuuluminen organisaation johtoryhmään vaihtelee, koska 27 prosenttia oli tässä väittämässä täysin samaa mieltä. Kuitenkin 26 prosenttia oli samassa kohdassa täysin eri mieltä ja 21 prosenttia jokseenkin samaa mieltä.

Yli kolmannes vastaajista (37 prosenttia) oli jokseenkin samaa mieltä ja yli neljännes (26 prosenttia) täysin samaa mieltä siitä, että johto on heidän organisaatioissaan sitoutunut turvallisuustavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Toisaalta myös yli viidennes (21 prosenttia) oli oman organisaationsa kohdalla jokseenkin eri mieltä. Turvallisuusvastaavista 40 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja lähes kolmannes (32 prosenttia) jokseenkin samaa mieltä, että heidän organisaatiossaan johto on määrittänyt turvallisuusorganisaation.

Tästä teemasta saadaan selville, että organisaation johto yleisesti nimittää organisaatioissa turvallisuusvastaavan sekä turvallisuusorganisaation ja vastaava raportoi suoraan johdolle turvallisuusasioista. Osa turvallisuusvastaavista kuitenkin näkee, että johto ei ole täysin sitoutunut turvallisuusasioihin. Lisäksi voidaan pitää huomionarvoisena, että turvallisuusvastaava kuuluu johtoryhmään vain noin puolessa organisaatioista. Taulukossa 3 on esitetty Turvallisuusvastuut ja resurssit - teeman tarkemmat arvot.

Taulukko 3: Turvallisuusvastuut ja resurssit

4.2.4 Riskienhallinta ja riskienarviointi

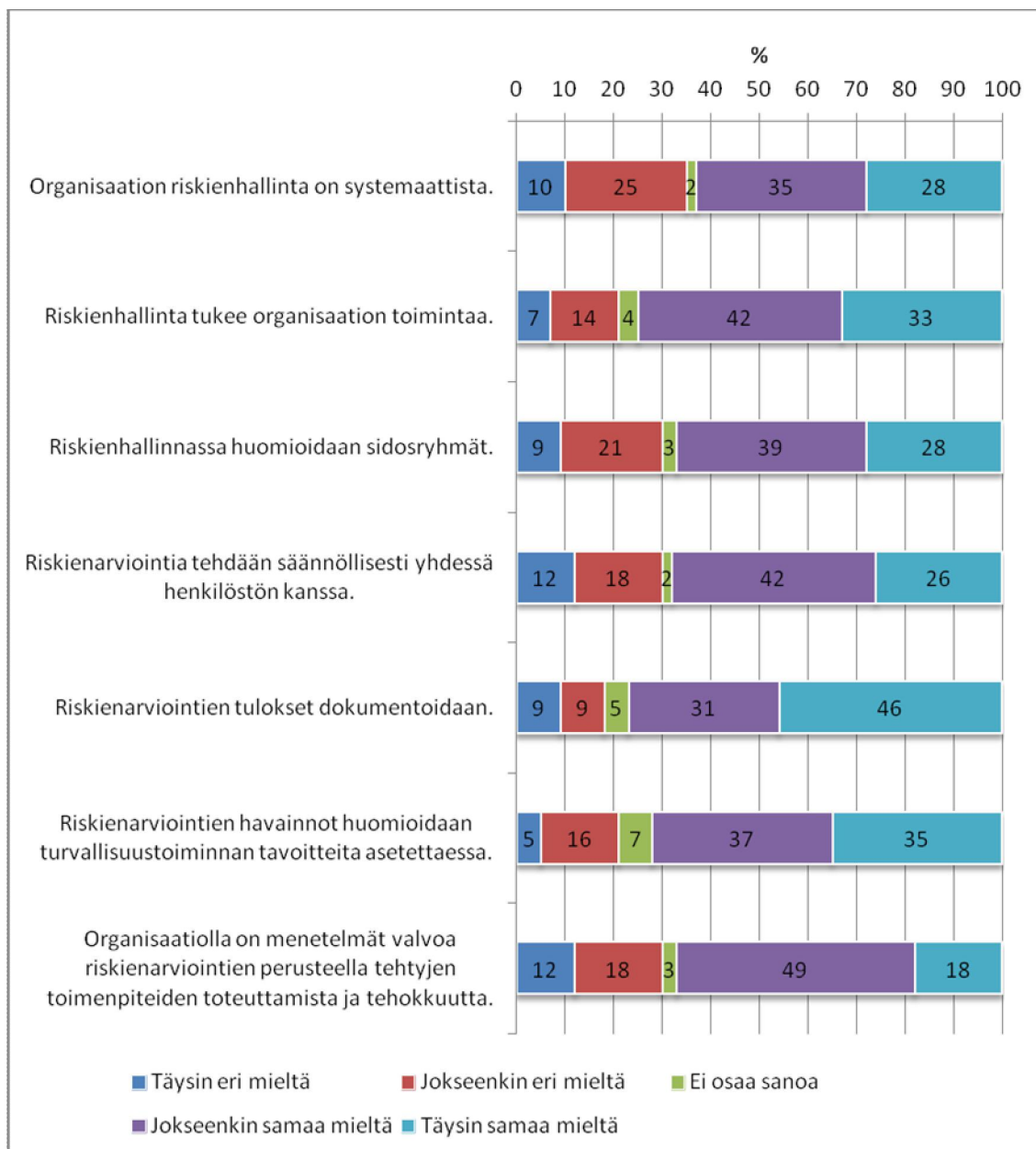
Turvallisuustavoitteista yli kolmannes (35 prosenttia) vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä, että heidän organisaatiossaan riskienhallinta on systemaattista, jonka lisäksi 28 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä. Kuitenkin neljännes (25 prosenttia) vastasi olevansa jokseenkin eri mieltä. Vajaa puolet (42 prosenttia) vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä ja kolmannes (33 prosenttia) täysin samaa mieltä siitä, että riskienhallinta tukee heidän organisaationsa toimintaa. Hajaannusta vastauksissa tuli kysyttäessä huomioidaanko riskienhallinnassa myös sidosryhmät. 39 prosenttia vastasi tähän olevansa jokseenkin samaa mieltä ja 28

prosenttia täysin samaa mieltä. Toisaalta yli viidennes (21 prosenttia) oli tässä kohtaa jokseenkin eri mieltä.

Suuri osa turvallisuusvastaavista oli sitä mieltä, että riskienarviointia tehdään säännöllisesti henkilöstön kanssa, sillä 42 prosenttia kertoi olevansa jokseenkin samaa mieltä ja yli neljännes (26 prosenttia) ilmoitti olevan täysin samaa mieltä. Riskienarvioinnin tulosten dokumentoinnista lähes puolet (46 prosenttia) turvallisuusvastaavista vastasi olevansa täysin samaa mieltä ja lähes kolmannes (31 prosenttia) jokseenkin samaa mieltä.

Seuraavassa kohdassa "Riskienarvioinnin havainnot huomioidaan turvallisuustoiminnan tavoitteita asetettaessa" yli kolmannes (37 prosenttia) ilmoitti olevansa jokseenkin samaa mieltä ja yli kolmannes (35 prosenttia) täysin samaa mieltä. Puolet vastaajista (49 prosenttia) kertoi olevansa jokseenkin samaa mieltä siitä, että heidän organisaatiollaan on menetelmät valvoa riskienarvioinnin perusteella tehtyjen toimenpiteiden toteuttamista ja tehokkuutta. Tämän lisäksi lähes viidennes (18 prosenttia) kertoi olevansa täysin samaa mieltä.

Riskienhallinta - teeman vastausten perusteella voidaan havaita suurimman osan turvallisuusvastaavista olevan sitä mieltä, että riskienhallinta on heidän organisaatioissaan systemaattisesti harjoitettua. Vastauksista käy kuitenkin ilmi, että on organisaatioita, joissa riskienhallintaa ei nähdä systemaattisena eikä se aina käsitä sidosryhmiä. Sen sijaan riskienhallinta nähdään selvästi organisaatiota tukevana toimintana. Riskienarviointi nähdään pääsääntöisesti henkilöstön kanssa säännöllisesti yhteistyössä tehtävänä työnä, jonka tulokset dokumentoidaan. Turvallisuusvastaavat kokevat myös, että riskienarvioinnin havainnot huomioidaan turvallisuustoiminnan tavoitteissa, ja että heidän organisaatiollaan on menetelmät riskienarvointiin perustuvien toimenpiteiden toteuttamisen ja tehokkuuden valvomiseen. Riskienhallinta - teemaa selventämään seuraavassa taulukko 4.

Taulukko 4: Riskienhallinta ja riskienarviointi

4.2.5 Johto, auditoinnit ja arvioinnit

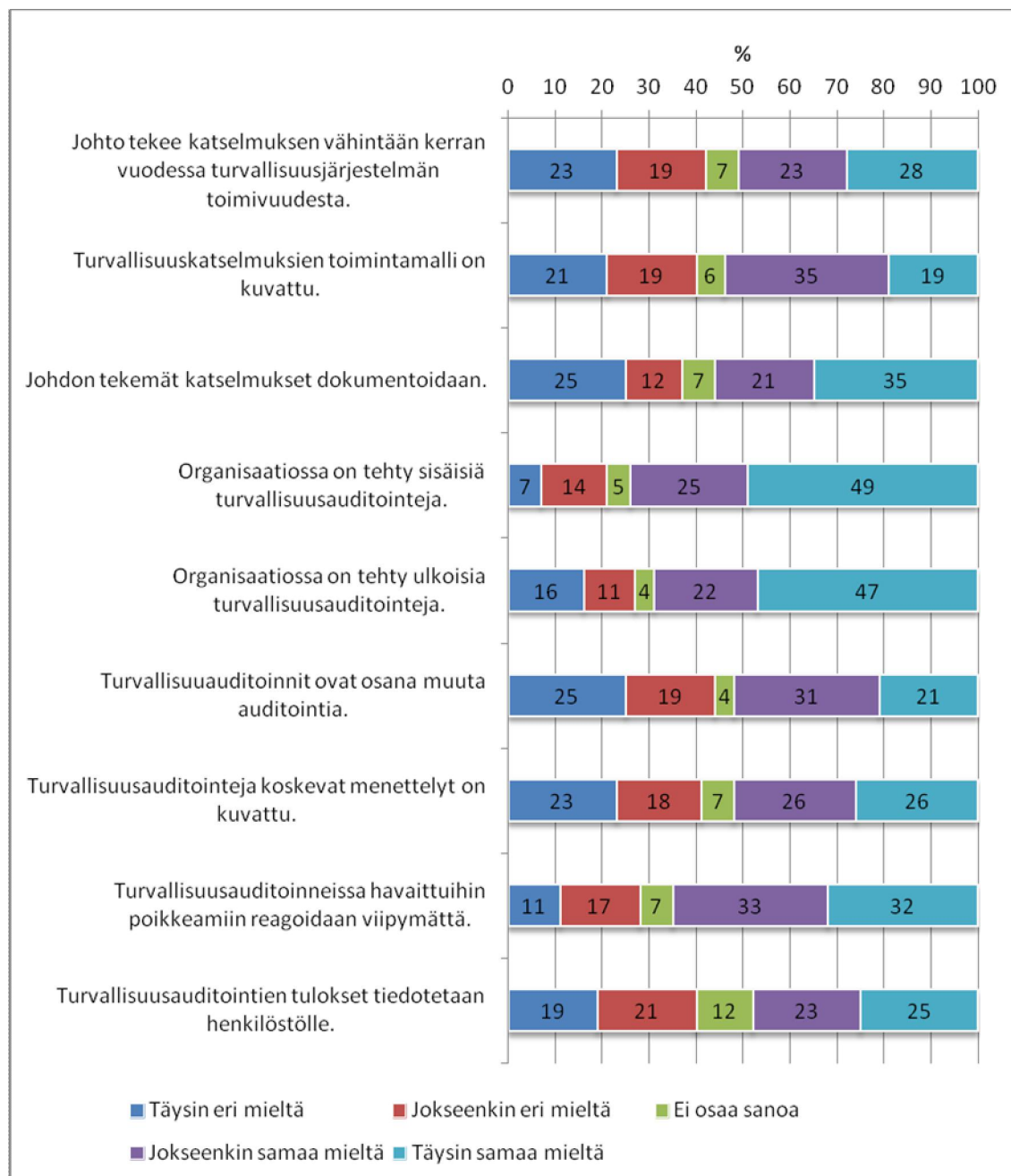
Seuraavaksi tarkastellaan Johto, auditoinnit ja arvioinnit -teemaa. Kyseisen teeman ensimmäisen kohdan vastaukset ovat selvästi hajaantuneet vastaajien kesken. Yli neljännes (28 prosenttia) oli täysin samaa mieltä siitä, että johto tekee katselmuksen vähintään kerran vuodessa turvallisuusjärjestelmän toimivuudesta. 23 prosenttia ilmoitti olevansa tästä jokseenkin samaa mieltä. Kuitenkin yhtä monta vastaajista ilmoitti olevansa täysin eri mieltä ja vielä viidennes (19 prosenttia) jokseenkin eri mieltä.

Seuraavassa kohdassa kysyttäessä onko turvallisuuskatselmus kuvattu, hieman yli kolmannes (35 prosenttia) oli jokseenkin eri mieltä, kun taas hieman yli viidennes (21 prosenttia) oli täysin eri mieltä. Jokseenkin eri mieltä ja täysin samaa mieltä oli molempia 19 prosenttia. 35 prosenttia vastaajista taas oli täysin samaa mieltä ja 21 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä, että johdon katselmuksia dokumentoidaan, kun taas 25 prosenttia oli oman organisaation osalta täysin eri mieltä. Luvuista voidaan päätellä, että hajaannus vastauksissa on suuri.

Puolet vastaajista (49 ja 47 prosenttia) oli täysin sitä mieltä, että heidän organisaatioissaan on tehty sekä sisäisiä että ulkoisia turvallisuusauditointeja. Myös jokseenkin samaa mieltä vastaajista oli 25 ja 22 prosenttia. Osassa organisaatioita turvallisuusauditoinnit ovat olleet osana muuta auditointia, sillä kolmannes (31 prosenttia) vastasi tähän jokseenkin samaa mieltä ja 21 prosenttia vastasi täysin samaa mieltä. Neljännes (25 prosenttia) vastasi täysin eri mieltä. Vastaukset vaihtelivat siis organisaatioittain paljon. Yli neljännes (26 prosenttia) oli täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä, että turvallisuusauditointeja koskevat menettelyt on kuvattu. Kuitenkin lähes neljännes (23 prosenttia) oli tämän suhteen täysin eri mieltä ja lähes viidenneskin (18 prosenttia) jokseenkin eri mieltä.

Turvallisuusauditoinneissa havaittuihin poikkeamiin reagoidaan kolmanneksen (32 prosenttia) vastaajista mukaan viipymättä ja toinen kolmanneskin (33 prosenttia) oli tässä jokseenkin samaa mieltä. Sen sijaan neljännes (25 prosenttia) oli täysin sitä mieltä ja 23 prosenttia jokseenkin samaa mieltä siitä, että turvallisuusauditointien tulokset tiedotetaan henkilöstölle. Vastapainona viidennes (19 prosenttia) oli täysin eri mieltä ja yli viidennes (21 prosenttia) jokseenkin eri mieltä.

Tässä teemassa kävi ilmi, että johtoon ja turvallisuusauditointiin liittyvät asiat vaihtelevat kovasti organisaatioittain. Vain turvallisuuspoikkeamiin reagoinnista selvä enemmistö oli samaa mieltä ja vastaukset painottuivat kaavion toiseen laitaan. Turvallisuusvastaavat tuntuivat myös olevan pääsääntöisesti sitä mieltä, että heidän organisaatioissaan suoritetaan sekä sisäisiä että ulkoisia auditointeja. Kuitenkin esimerkiksi turvallisuuskatselmuksen kuvaus ja dokumentointi tuntuivat vaihtelevan organisaatioittain. Samoin auditointien tuloksien tiedottamisesta henkilöstölle oltiin eri mieltä. Seuraavassa taulukko 5 kuvaa tarkemmin saatuja havainnoita.

Taulukko 5: Johto, auditoinnit ja arvioinnit

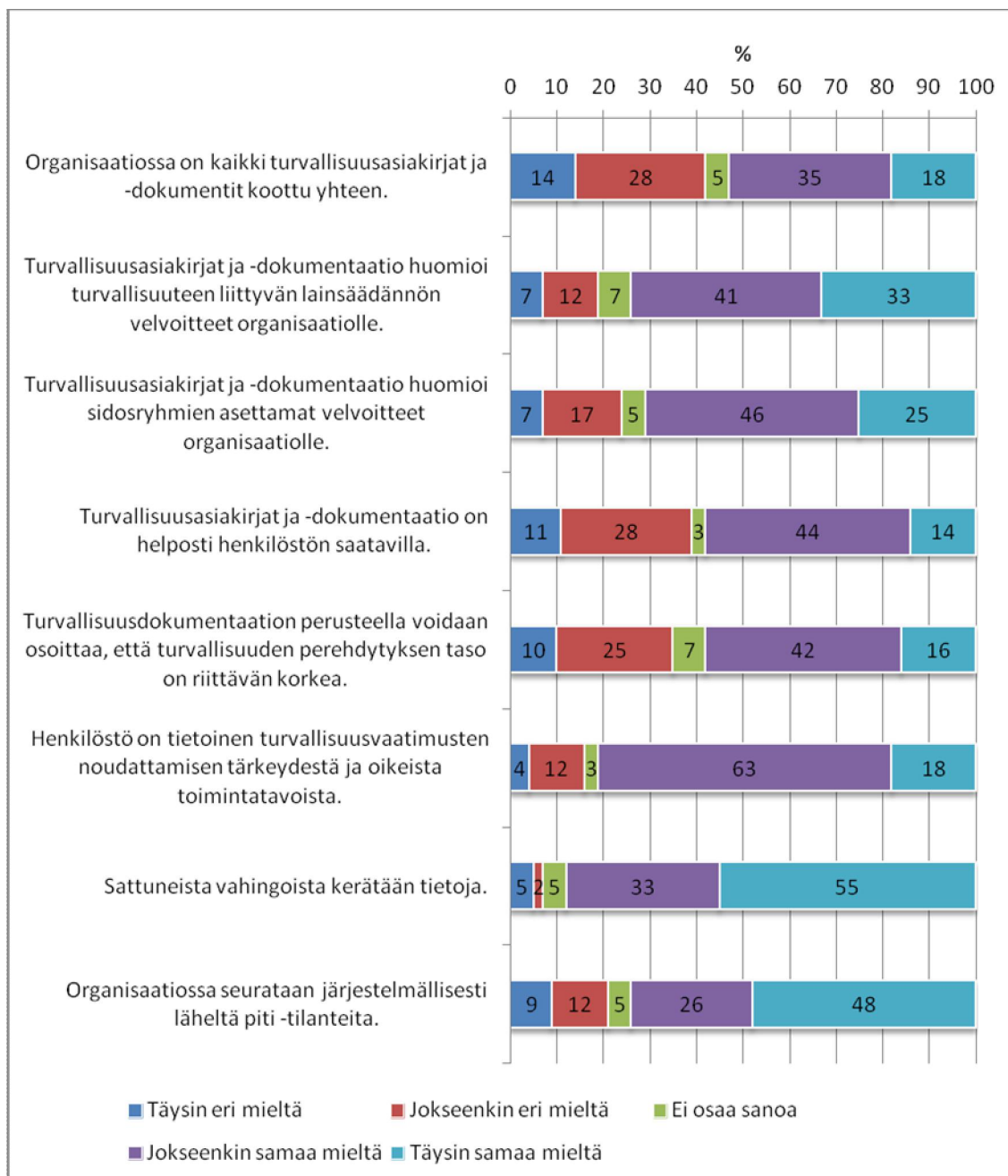
4.2.6 Turvallisuuskirjoitinta

Turvallisuuskirjoitinta - teeman ensimmäisessä kohdassa vastaukset hajautuivat selvästi molemmille puolille taulukkoa. 35 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä, että heidän organisaatiollaan koko turvallisuuskirjoitinta on koottuna yhteen ja lähes viidennes (18 prosenttia) oli asiasta täysin samaa mieltä. Kuitenkin vastapainona yli neljännes (28 prosenttia) oli tästä jokseenkin eri mieltä. Sen sijaan 41 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä ja kolmannes (33 prosenttia) täysin samaa mieltä, että turvallisuusasiakirjoissa ja -kirjoitinnissa otetaan huomioon lainsäädännölliset velvoitteet. Lähes puolet vastaajista (46 prosenttia) oli jok-

seenkin samaa mieltä ja neljännes (25 prosenttia) oli täysin samaa mieltä siitä, että sidosryhmien asettamat velvoitteet otetaan huomioon organisaation turvallisuuskirjoituksissa. Lähes puolet (44 prosenttia) oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että turvallisuusasiakirjat ja -dokumentaatio ovat helposti henkilöstön saatavilla, mutta toisaalta lähes kolmannes (28 prosenttia) oli asiasta jokseenkin eri mieltä. Samankaltaisia havaintoja voidaan tehdä seuraavassa kohdassa, jossa 42 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä kysymyksestä ”Turvallisuuskirjoituksen avulla voidaan osoittaa, että turvallisuusperehdytyksen taso on riittävän korkea”. Toisaalta neljännes (25 prosenttia) oli tässä kohtaa jokseenkin eri mieltä.

Suurin osa vastaajista (63 prosenttia) oli jokseenkin samaa mieltä, että henkilöstö on heidän organisaatiossaan tietoinen turvallisuusvaatimusten noudattamisen tärkeydestä ja oikeista toimintatavoista. Täysin samaa mieltä oli 18 prosenttia. Yli puolet vastaajista (55 prosenttia) oli niin ikään täysin samaa mieltä ja kolmannes (33 prosenttia) jokseenkin samaa mieltä, että sattuneista vahingoista kerätään heidän organisaatioissaan tietoa. Lähes puolet vastaajista (48 prosenttia) oli täysin samaa mieltä, että organisaatiossa seurataan järjestelmällisesti läheltä piti-tilanteita. Neljännes vastaajista (26 prosenttia) kertoi olevansa tässä kohtaa jokseenkin samaa mieltä.

Tässä teemassa kävi ilmi, että turvallisuuskirjoitusta ei ole monissa organisaatioissa koottu yhteen. Tämän perusteella kaikissa organisaatioissa ei välttämättä voida todentaa, että turvallisuusperehdytyksen taso henkilöstöllä on riittävän korkea. Sen sijaan läheltä piti-tilanteita selvästi seurataan ja sattuneista vahingoista kerätään tietoa. Turvallisuuskirjoituksissa otetaan pääosassa organisaatioita huomioon lainsäädännölliset ja sidosryhmien asettamat velvoitteet. Taulukko 6 auttaa havainnollistamaan vastauksia.

Taulukko 6: Turvallisuuskäytäntöjen dokumentointi

4.2.7 Henkilöstön turvallisuuskoulutus ja jatkuvuudenhallinta

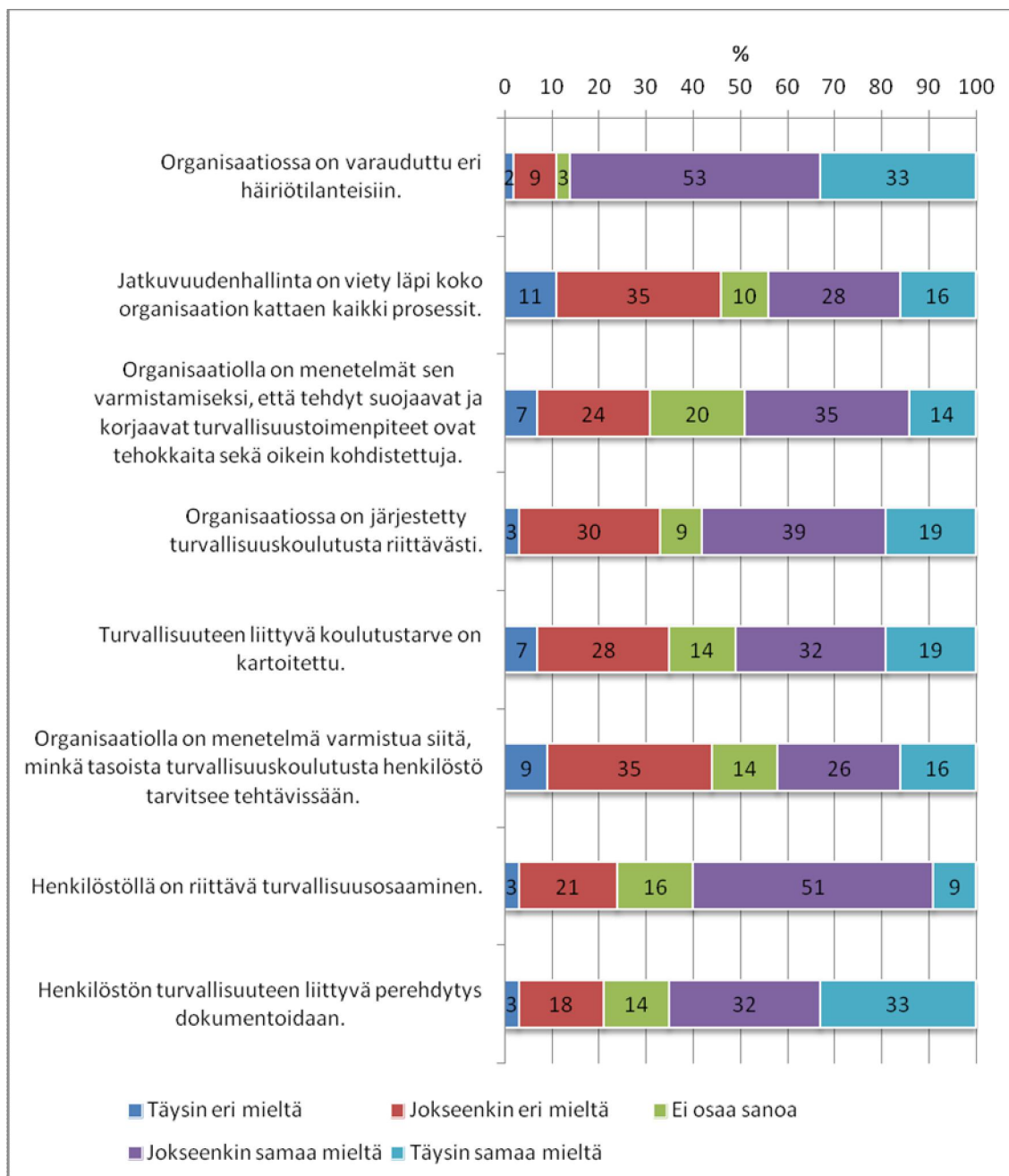
Henkilöstön turvallisuuskoulutus ja jatkuvuudenhallinta - teeman ensimmäisessä kohdassa jopa yli puolet vastaajista (53 prosenttia) oli jokseenkin samaa mieltä ja lisäksi kolmannes (33 prosenttia) täysin samaa mieltä siitä, että heidän organisaatiossaan on varauduttu eri häiriötilanteisiin. Sen sijaan kysyttäessä onko jatkuvuudenhallinta viety läpi organisaation kattaen kaikki prosessit, yli kolmannes (35 prosenttia) oli jokseenkin eri mieltä ja yli neljännes (28 prosenttia) jokseenkin samaa mieltä. Seuraavassa kohdassa hajautuminen jatkui, kun 35 prosenttia vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä ja 24 prosenttia jokseenkin eri mieltä siitä,

onko heidän organisaatiollaan menetelmät sen varmistamiseksi, että tehdyt suojaavat ja korjaavat turvallisuustoimenpiteet ovat tehokkaita ja oikein kohdistettuja. Tähän kohtaan kuitenkin viidennes (20 prosenttia) ei osannut sanoa kantaansa.

Turvallisuusvastaavien kannat vaihtelevat selvästi kysyttäessä onko turvallisuuskoulutusta järjestetty riittävästi. Selvästi yli kolmannes (39 prosenttia) vastasi olevansa tässä jokseenkin samaa mieltä, mutta lähes kolmannes (30 prosenttia) oli jokseenkin eri mieltä. Kuitenkin 19 prosenttia vastaajista oli kysymykseen täysin samaa mieltä. Samankaltaisia lukuja saadaan seuraavassa kohdassa, jossa kysytään onko turvallisuuteen liittyvän koulutuksen tarve kartoitettu. Tämän kohdan ja edellisen kohdan ainoa merkittävä ero on, että jokseenkin samaa mieltä olevien määrä putosi 32 prosenttiin ja vastaajien, jotka eivät osanneet ilmaista kantaansa, kasvoi 14 prosenttiin. Seuraavassa kohdassa vastaukset jakaantuivat tasaisesti, kun yli kolmannes (35 prosenttia) oli jokseenkin eri mieltä ja neljännes (26 prosenttia) jokseenkin samaa mieltä siitä, että heidän organisaatiollaan on menetelmät varmistua siitä, minkä ta-soista turvallisuuskoulutusta henkilöstö tarvitsee tehtävissään. Tässä kohdassa 14 prosenttia ei osannut sanoa kantaansa ja 16 prosenttia oli täysin samaa mieltä.

Turvallisuusvastaavista yli puolet oli seuraavassa kohdassa enimmäkseen sitä mieltä, että henkilöstöllä on ainakin suunnilleen riittävä turvallisuusosaaminen. Puolet vastaajista (51 prosenttia) oli tästä jokseenkin samaa mieltä ja 9 prosenttia täysin samaa mieltä. Kuitenkin yli viidennes (21 prosenttia) oli tästä jokseenkin eri mieltä ja 16 prosenttia ei osannut sanoa. Henkilöstöön liittyvän turvallisuuden perehdytyksen dokumentoinnista puolestaan oltiin hieman yksimielisempiä. Kyseisessä kohdassa kolmannes (33 prosenttia) oli täysin samaa mieltä ja toinen kolmannes (32 prosenttia) jokseenkin samaa mieltä siitä, että perehdytys dokumentoidaan.

Turvallisuuskoulutus ja jatkuvuudenhallinta - teemasta saatiin selville, että enemmistö turvallisuusvastaavista on sitä mieltä, että heidän organisaatioissaan on varauduttu erilaisiin häiriötilanteisiin. Jatkuvuudenhallinta ei välttämättä yllä kaikkiin organisaation prosesseihin ja myös suojaavista ja korjaavista turvallisuustoimenpiteistä sekä niiden tehokkuudesta oltiin eri mieltä ja tila vaihteli paljon organisaatioiden kesken. Suurin osa oli sitä mieltä, että henkilöstöllä on tarpeeksi hyvä turvallisuusosaaminen, mutta pienempi osa näytti olevan sitä mieltä, että järjestettyä turvallisuuskoulutusta on riittävästi ja sen tarve on kartoitettu. Sen sijaan henkilöstön turvallisuusperehdytyksen dokumentoinnista oltiin yksimielisempiä. Taulukossa 7 on esitetty väittämien tarkka jakauma.

Taulukko 7: Henkilöstön turvallisuuskoulutus ja jatkuvuudenhallinta

4.2.8 Sidosryhmät ja alihankkijat

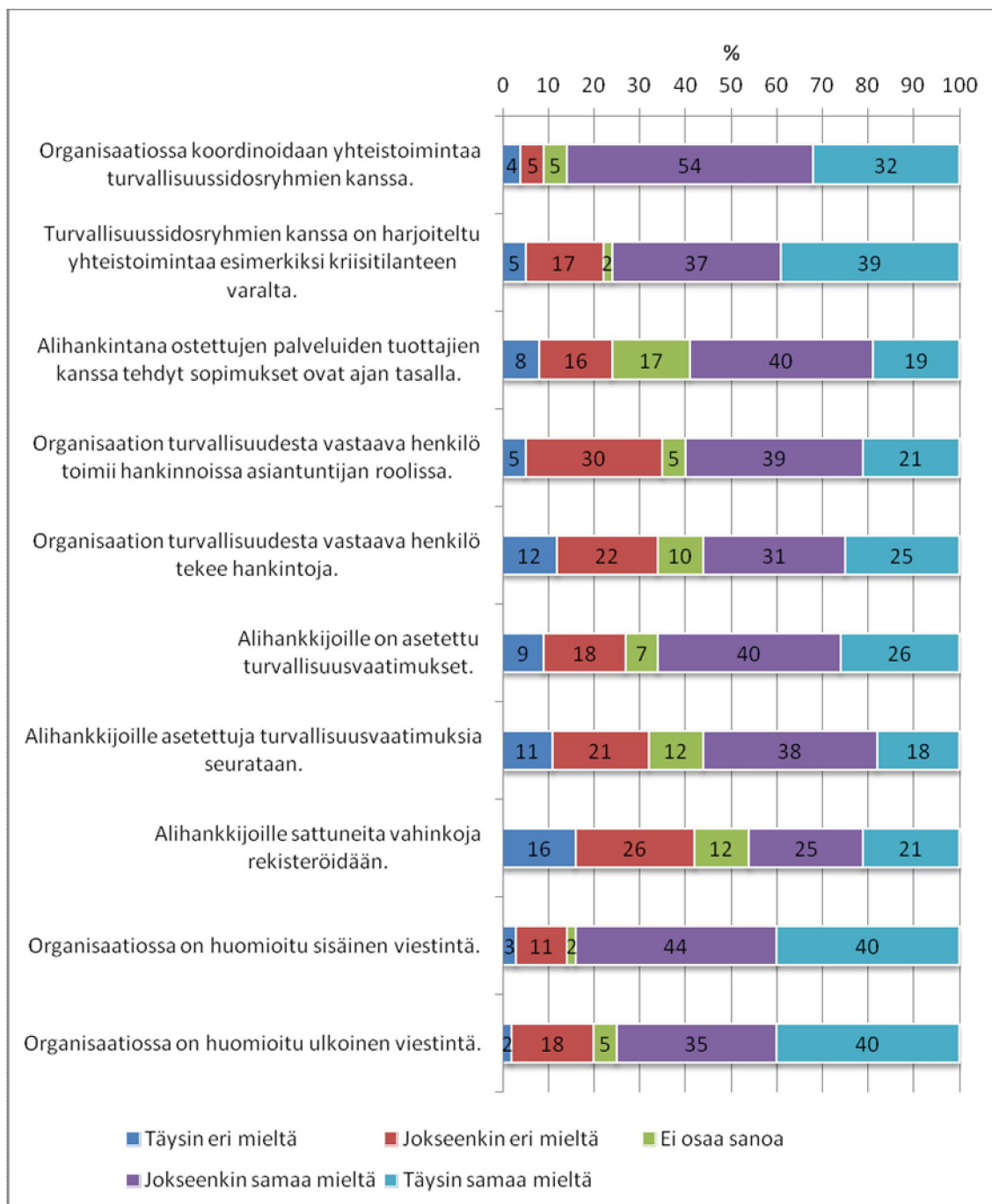
Teemassa sidosryhmät ja alihankkijat suurin osa vastaajista oli selvästi sitä mieltä, että organisaatiossa koordinoidaan yhteistoimintaa turvallisuussidosryhmien kanssa. Yli puolet (54 prosenttia) vastasi olevansa tässä jokseenkin samaa mieltä ja kolmannes (32 prosenttia) täysin samaa mieltä. Selvästi suurin osa myös kertoi, että turvallisuussidosryhmien kanssa on harjoiteltu yhteistoimintaa esimerkiksi kriisitilanteita varten. Tähän 39 prosenttia vastasi olevansa samaa mieltä ja 37 prosenttia jokseenkin samaa mieltä.

Suurin osa vastaajista ajatteli, että alihankintana ostettujen palveluiden tuottajien kanssa tehdyt sopimukset ovat ajan tasalla. Tässä kohtaa jokseenkin samaa mieltä oli 40 prosenttia ja täysin samaa mieltä 19 prosenttia. Seuraavassa kohdassa hajaannusta tapahtui vastaajien vastatessa väittämään "Organisaation turvallisuudesta vastaava henkilö toimii hankinnoissa asiantuntijan roolissa". 39 prosenttia vastaajista oli tässä väittämässä jokseenkin samaa mieltä ja kuitenkin jokseenkin eri mieltä olevien osuus oli 30 prosenttia. Lähes kolmannes (31 prosenttia) oli jokseenkin samaa mieltä, mutta lähes neljännes (22 prosenttia) jokseenkin eri mieltä siitä, että heidän organisaatiossaan turvallisuudesta vastaava henkilö tekee hankintoja. Tässä kohtaa vastauksien painotus oli hivenen oikealla puolella, sillä edellisten lisäksi neljännes (25 prosenttia) turvallisuusvastaavista oli täysin samaa mieltä.

Turvallisuusvastaavista 40 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä ja 26 prosenttia täysin samaa mieltä kysyttäessä onko alihankkijoille asetettu turvallisuusvaatimukset. Vaikka lähes viidennes (18 prosenttia) oli tässä jokseenkin eri mieltä, voidaan vastaajien todeta olevan melko myönteisiä tämän väittämän kohdalla. Turvallisuusvastaavat olivat eri mieltä siitä, seurataanko alihankkijoille asetettuja turvallisuusvaatimuksia. 38 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä ja toisaalta 21 prosenttia jokseenkin eri mieltä.

Seuraavassa kohdassa tuli hajaannusta vielä aikaisempia kohtia enemmän. Neljännes (26 prosenttia) turvallisuusvastaavista oli jokseenkin eri mieltä siitä, että alihankkijoille sattuneita vahinkoja rekisteröidään. Vastapainona neljännes (25 prosenttia) oli jokseenkin samaa mieltä ja 21 prosenttia täysin samaa mieltä. Käytännössä voidaan todeta, että puolissa tähän kyselyyn vastanneista organisaatioista rekisteröintiä tapahtuu.

Vastaajat olivat yksimielisempiä kysyttäessä onko organisaatiossa huomioitu sisäinen viestintä. Suurin osa tuntui olevan myönteistä mieltä, koska 44 prosenttia oli tässä jokseenkin samaa mieltä ja 40 prosenttia täysin samaa mieltä. 40 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja yli kolmannes (35 prosenttia) jokseenkin samaa mieltä siitä, että organisaatiossa on huomioitu myös ulkoinen viestintä. Tästä voidaan todeta, että pääsääntöisesti viestintä on hyvin hoidettu kyselyyn vastanneissa organisaatioissa ja siihen ollaan tyytyväisiä. Seuraavassa taulukko 8 auttaa hahmottamaan havaintoja.

Taulukko 8: Sidosryhmät ja alihankkijat

4.3 Turvallisuuspolitiikan asiakokonaisuudet

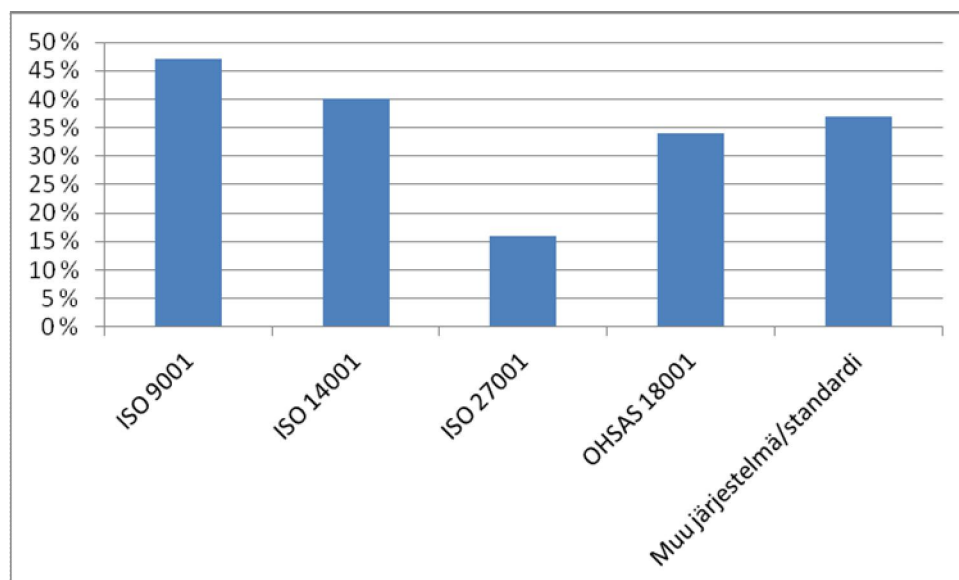
Turvallisuusvastaavilta kysyttiin mitä asiakokonaisuuksia organisaation turvallisuuspolitiikka turvallisuustoiminnan kokonaisvaltaisesti huomioiden kattaa. Vastaajat saivat valita kohdassa useita vastauksia. Vastauksista päätellen kaikki tarjotut vaihtoehdot eli turvallisuus (safety ja security), tietoturvallisuus, riskienhallinta ja jatkuvuudenhallinta huomioidaan suurimman osan turvallisuuspolitiikoissa.

Lähes jokaisen (49 vastaajaa) mielestä turvallisuus (safety ja security) huomioidaan heidän turvallisuuspolitiikassaan. Kolme neljästä turvallisuusvastaavista (42 vastaajaa) vastasi tässä tietoturvallisuus ja lähes saman verran (41 vastaajaa) riskienhallinta. Jatkuvuudenhallintakin sai 34 vastausta. 9 vastaajista valitsi jokin muu, mikä? - vaihtoehdon. Tähän tarkennuksena vastaajat vastasivat esimerkiksi, että heidän turvallisuuspolitiikka käsittää osia riskienhallinnasta, tietoturvallisuudesta ja jatkuvuudenhallinnasta, mutta painottuu turvallisuuteen. Yksi vastaajista kertoi, että heillä ei ole varsinaista turvallisuuspolitiikka-asiakirjaa, mutta heillä on tietoturvallisuuspolitiikka ja muita erillisiä dokumentteja, jotka käsittelevät muun muassa potilasturvallisuutta, työturvallisuusriskienarviointia ja pelastussuunnitelmia.

4.4 Standardit ja mittarit organisaatioissa

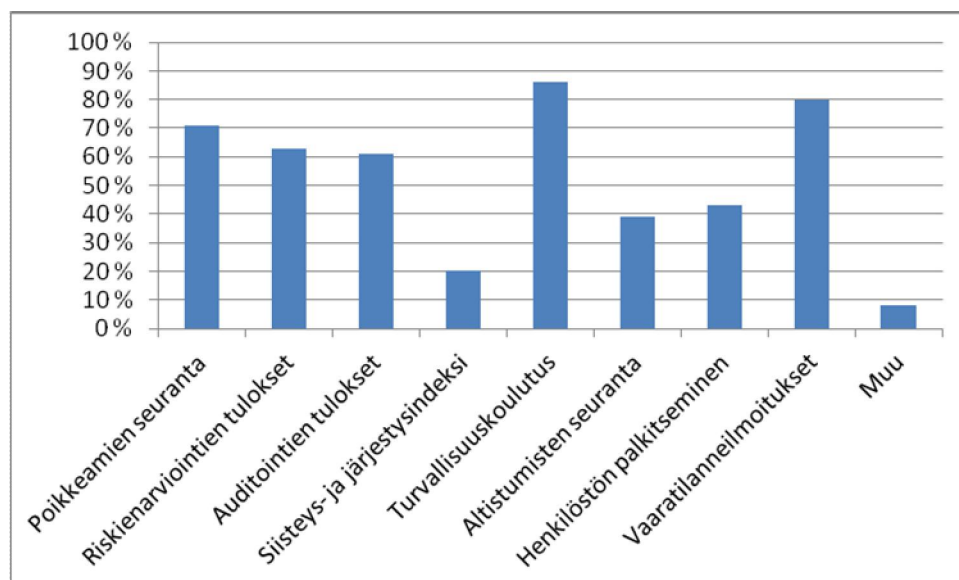
Turvallisuusvastaavilta kysyttiin, minkä standardien tai järjestelmien mukaisesti turvallisuusjohtaminen on heidän organisaatiossaan toteutettu. Vastattuja kysymyksiä tähän kohtaan tuli 38 ja ohitettuja 42. Vastauksissa sai valita useamman vaihtoehdon. Lähes puolella (47 prosenttia) organisaatioista oli käytössään ISO 9001-laadunhallintastandardi. Myös ympäristöjohtamisen standardi ISO 14001 oli paljon käytetty. Kyseinen standardi oli käytössä 40 prosentilla organisaatioista. Tietoturvallisuusstandardi ISO 27001 oli käytössä 16 prosentissa ja OHSAS 18001 työterveys- ja työturvallisuusjohtamisen standardi 34 prosentissa organisaatioista. 37 prosentilla oli käytössään muita järjestelmiä, kuten organisaatioiden omia järjestelmiä. Lisäksi esimerkiksi organisaatioiden riskienhallintaan tarkoitettu COSO ERM - malli oli joidenkin organisaatioiden käytössä.

Ohitettujen kysymysten suuren määrän perusteella voidaan olettaa, ettei mitään tiettyjä standardeja välttämättä käytetä turvallisuusjohtamisen tukena kaikissa organisaatioissa. Toisaalta vastausten prosenttijakauman perusteella huomataan, että vastaavasti monet organisaatiot käyttävät useampaa kuin yhtä standardia osana turvallisuusjohtamistaan. Seuraavassa kuvassa on havainnollistettu käytetyimpien standardien osuudet.

Kuva 12: Organisaatioiden turvallisuusjohtamisen käytetyimmät standardit

Vastaajilta tiedusteltiin myös, mitä ennakoivia mittareita heidän organisaatiossaan on käytössä. Vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Eniten käytetty mittari oli turvallisuuskoulutus, joka oli käytössä 86 prosentilla organisaatioista. Myös vaaratilanneilmoitus (80 prosenttia) ja poikkeamien seuranta (71 prosenttia) olivat paljon käytettyjä mittareita. Riskienarviointien tulokset (63 prosenttia) sekä auditointien tulokset (61 prosenttia) olivat käytössä selvästi yli puolella organisaatioista. 43 prosenttia organisaatioista käytti henkilöstön palkitsemista ja 39 prosenttia altistumisten seuranta ennakoivina mittareina. Vähiten käytettiin siisteys- ja järjestysindeksiä, joka oli käytössä 20 prosentilla organisaatioista. Muita, organisaatioiden omia mittareita, käytettiin 8 prosentissa. Kuvassa 13 on esitetty ennakoivien mittareiden prosenttijakauma.

Kuva 13: Ennakoivat mittarit

4.5 Turvallisuuskriteeristöt

Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin heidän organisaatiossaan käytettävistä turvallisuusauditointikriteeristöistä. Tähän kohtaan vastasi vain 18 vastaajaa. Vastauksista päätellen suosituimpia kriteeristöjä olivat Kansallinen Turvallisuusauditointikriteeristö (KATAKRI) ja valtionhallinnon Vahti. Neljä vastaajaa kertoi organisaatiossaan käytettävän sen omia kriteeristöjä. Alhaisen vastausprosentin perusteella voidaan olettaa, että kohdeorganisaatiot eivät suurelta osin käytä kriteeristöjä turvallisuustyönsä tukena.

4.6 Avoimet kysymykset

Avoimilla kysymyksillä pyrittiin saamaan selville organisaatioiden turvallisuusvastaavilta heidän näkemyksiään keskeisimmistä turvallisuustoiminnan ja riskienhallinnan kehitystarpeista organisaatioissaan. Vastaajat myös kertoivat vastauksissaan mielipiteitään turvallisuustoiminnan ja riskienhallinnan kansainvälisyydestä organisaatioissaan. Tässä esitellään useimmin esiintyneet vastaukset.

Vastauksissa nousivat esille turvallisuusjohtamisen kehittäminen järjestelmällisemmäksi. Sen lisäksi johdon turvallisuusasioihin sitoutumisessa nähtiin joissain tapauksissa puutteita, joka asettaa mielenkiintoisen ristiriidan aikaisemmin saatuihin havaintoihin verrattuna. Linjaorganisaatioiden turvallisuusjohtaminen nähtiin myös kehityskohtana.

”Turvallisuusjohtamisen kehittäminen vielä enemmän osaksi päivittäisjohtamista ja linjaorganisaation toimintaa.”

"Koko organisaation uudistaminen ja johdon sitouttaminen."

"Linjaorganisaation turvallisuusjohtaminen."

"Turvallisuusjohtamisjärjestelmä."

Riskienhallinnan saattaminen vielä tarkemmin koko organisaatiota koskevaksi järjestelmällisemmäksi kokonaisuudeksi koettiin tärkeänä. Vastauksista voidaan päätellä, että lähes kaikissa organisaatioissa koetaan turvallisuustoiminnassa ja riskienhallinnassa olevan kehittämisen varaa. Tämän lisäksi jatkuvuudenhallintaan ei kiinnitetä monien mielestä tarpeeksi huomiota.

"Riskienhallinnan tuominen jokapäiväiseen toimintaan systemaattisemmin. Dokumentoinnin selkeyttäminen ja järjestäminen. Panostaminen jatkuvuuteen liittyviin suunnitelmiin. Tapah-
tumien seuranta järjestelmällisemmäksi."

"Jatkuvuuden ylläpitäminen. Toimittajien riskiarvioinnit sekä heidän auditoinnit. Riskienhal-
linnan kokonaishallinta. Kokonaisriskienarvioinnin hallinnan parantaminen."

"Kokonaisuusturvallisuus otettava huomioon riskienhallinnassa. Tällä hetkellä pääpaino safe-
tyssa (työsuojelu)."

"Toteutettavan riskienhallinnan yhtenäistäminen niin, että riskienhallinnan tulokset on hel-
posti viestittävässä koko henkilökunnalle ja erityisesti ne korjaavat toimenpiteet. Nyt riskien-
hallintaa tehdään paljon mutta toiminta on turhan hajallaan."

Osa vastaajista oli sitä mieltä, että henkilöstön turvallisuusosaamisessa on selvästi parannet-
tavaa. Henkilöstön turvallisuusosaamiseen ja yleisesti turvallisuustyöhön tarjottiin ratkaisuna
turvallisuustyön resurssien kasvattamista.

"Lisäresurssien saaminen turvallisuusorganisaatioon, jotta voidaan suunnata henkilöstökoulu-
tusta riskilähtöisesti kaikille käyttäjäryhmille ja näin kehittää turvallisuuskulttuurin muodos-
tumista koulutuksen kautta. Riskienarvioinnin kehittäminen kokonaisvaltaisen arvioinnin suun-
taan. Tällä hetkellä pääpaino on työsuojelu - ja tapaturmariskeissä."

"Henkilökunnan turvallisuusosaaminen."

"Resurssit tehdä turvallisuus työtä."

”Talous ja henkilöstön ikääntyminen.”

”Organisaatioturvallisuuskoulutukset ja sen toimeenpanon seuranta.”

Turvallisuusvastaavat toivat myös esille sidosryhmien ja alihankkijoiden turvallisuuden huomiointiin ottamisen sekä korkeamman turvallisuustason vaatimisen. Tämä tukee vahvasti tässä kyselyssä aikaisemmin saatuja havaintoja.

”Asiakkaiden lukituksesta ja avaimista huolehtiminen.”

”Sidosryhmäturvallisuus, henkilöturvallisuus ja toimitilaturvallisuus.”

”Alihankintaketjun turvallisuustietoisuus ja tason nosto.”

Fyysinen turvallisuus nähtiin niin ikään heikkona lenkinä organisaatioiden turvallisuustoiminnassa. Turvallisuusvastaavat toivat esille ulkoa tulevien uhkien torjuntaan liittyviä parannuksia muun muassa kulunvalvonnan, lukituksen ja murtosuojauksen keinoin.

”Kulunvalvonta, ulkoa tulevat uhat ja jatkuvuuden turvaaminen, toimitilojen suojaus.”

”Toimitilaturvallisuuden ja häiriötilanteiden kestävyden kehittäminen.”

”Omien tilojen turvallisuudesta huolehtiminen: Lukitus, murtosuojaus, koneiden käyttöturvallisuus, tietoliikenne turvallisuus, tallennus.”

Lähes jokainen turvallisuusvastaavista oli sitä mieltä, että kansainvälisyys huomioidaan heidän organisaationsa turvallisuustoiminnassa ja riskienhallinnassa. Sen sijaan turvallisuusvastaavilta tuli eriäviä vastauksia sen suhteen, mihin kansainvälistä näkökulmaa tarkalleen sovelletaan. Suurimman osan mielestä kansainvälisyys otetaan huomioon sidosryhmien osalta sekä lainsäädännön ja normien osalta.

”Lääkintälaitteiden ja niiden osien sekä lääkkeiden saatavuus. Riskit toimitushäiriöiden suhteen.”

”Juridisen toimintaympäristön muutos luo suuret paineet toiminnan riskien kartoittamiselle.”

”Kuljetuksiin liittyvät turvallisuusvaatimukset ja määräykset.”

”Kansainvälisyys painottuu jatkossa entistä enemmän kun kansainvälistä henkilökuntaa ja opiskelijoita on jo noin 10–15 prosenttia. Kansainväliset standardit ja normit eivät tällä hetkellä ole kovin paljon huomion kohteina.”

Monet turvallisuusvastaavista olivat myös sitä mieltä, että kansainvälisyys turvallisuustoiminnassa ja riskienhallinnassa näkyy heidän organisaatioissaan lähes joka osa-alueella. Osa vastaajista puolestaan kertoi sen näkyvän tietoturvallisuudessa.

”Tietoturvallisuuteen liittyvät riskit.”

”KV henkilöstö, tietoturvallisuus.”

”Näkökulmat turvallisuustoimintaamme ovat täysin kansainvälisiä.”

”Suurin osa on kansainvälistä.”

5 Johtopäätökset

Kyselyyn vastasi 80 turvallisuusvastaavaa, kun kysely lähetettiin 2000 vastaavalle. Vastausprosentti kyselyssä oli siis hyvin alhainen eli vain 4 prosenttia. Vastausprosentista ja -määrästä huolimatta saatuja tuloksia voidaan kyselyn tuloksia pitää yleispätevinä ja näin niiden voidaan todeta antavan kattavan kuvan Suomessa toimivien organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta yleisesti. Vastaajat omasivat pääsääntöisesti pitkän työkokemuksen samankaltaisista tehtävistä ja itse vastaajajoukko oli heterogeenistä ja edustivat organisaatioita eri aloilta. Tässä työssä saatuja tuloksia avulla organisaatiot voivat tarkastella ja vertailla omaa turvallisuusjohtamistaan. Negatiivisena asiana voidaan todeta vastaajajoukon motivoituneisuus, joka näkyy selvästi alhaisessa vastausprosentissa.

Tehdyn kyselyn perusteella voidaan todeta, että organisaatioiden johto on ottanut turvallisuusasiat osittain hyvin huomioon. Strategisessa johtamisessa on huomioitu turvallisuusasiat, turvallisuuspolitiikka on määritetty johdon toimesta ja siinä kerrotaan turvallisuustoiminnan tavoitteet. Sen sijaan turvallisuuspolitiikan asettaminen yleisesti henkilöstön nähtäville vaihtelee jonkin verran. Kokonaisvaltaisesti turvallisuuspolitiikassa käsitellään safety ja security -asioita, kuten tietoturvallisuutta sekä riskienhallintaa. Myös turvallisuustavoitteiden onnistumisen mittaaminen ja sen kautta turvallisuustoiminnan kehittäminen vaihtelee organisaatioittain.

Organisaatioiden johtoa pidetään pääsääntöisesti turvallisuusvastaavat nimittävänä elimenä, mutta kaikki turvallisuusvastaavat eivät pidä johtoa sitoutuneena turvallisuusasioihin. Pää-

sääntöisesti vastuut on organisaatioissa määriteltynä, mutta kaikissa organisaatioissa turvallisuustyölle ei anneta tarpeeksi resursseja ja sitä ei sisällytetä budjettiin. Myös turvallisuusvas-
taavan kuuluminen organisaation johtoryhmään toteutuu vain noin puolessa organisaatioista. Turvallisuustyöhön kaivataan systemaattisuutta ja riskienhallintaan koko organisaation katta-
vaa toimintaa. Lähes kaikkien organisaatioiden turvallisuustyössä koetaan olevan parantami-
sen varaa.

Organisaatiot näyttävät asettavan alihankkijoilleen turvallisuusvaatimuksia, mutta syystä tai
toisesta niitä ei kaikissa organisaatioissa seurata. Kyselyssä kävi ilmi, että vain noin puolessa
organisaatioista alihankkijoille tapahtuvia vahinkoja seurataan.

Osassa organisaatioista riskienhallinta on systemaattisesti harjoitettua ja osassa tämä on sel-
keä kehityskohde. Riskienhallinta pitää sisällään osassa organisaatioita sidosryhmät, ja osassa
niitä ei huomioida. Riskienarviointia toteutetaan yhdessä henkilöstön kanssa ja siitä saadut
tulokset huomioidaan organisaatioiden turvallisuustavoitteissa. Riskienhallinta nähdään myös
toimintana, jota tukee organisaatioiden toimintaa.

Jatkuvuudenhallinnassa ja turvallisuuskirjoituksissa esiintyy samankaltaisia ongelmakoh-
tia. Jatkuvuudenhallinta ei yllä kaikkiin organisaation prosesseihin ja korjaavien turvallisuus-
toimenpiteiden tehokkuutta ei aina pidetä riittävänä. Organisaatioiden turvallisuuskirjoituksien
toteutus on usein säilytettynä hajautetusti eri paikoissa. Tämän takia esimerkiksi turvallisuuskirjoit-
usten avulla ei pystytä todentamaan että henkilöstö on saanut asianmukaisen turvalli-
suuskoulutuksen. Suuressa osassa organisaatioista turvallisuuskirjoitus käsittää läheltä
piti - tilanteet ja niiden seurannan. Tätä voidaan verrata esimerkiksi alihankkijoihin, joiden
kohdalla huomattiin päinvastaista.

Organisaatioissa nähdään turvallisuustoiminta ja riskienhallinta kansainvälisenä toimintana,
jossa otetaan sidosryhmät, kansainvälinen lainsäädäntö ja normit huomioon. Kansainvälisyys
otetaan yleensä huomioon turvallisuuden jokaisella osa-alueella tai myös pelkästään tietotur-
vallisuudessa.

Organisaatioiden turvallisuusjohtamisessa käytetyimpiä standardeja ovat ISO 9001-
laadunhallintastandardi, ISO 14001-ympäristöjohtamisen standardi sekä ISO 18001-työterveys-
ja työturvallisuusjohtamisen standardi. Myös ISO 27001-tietoturvallisuuden standardia käyte-
tään jonkin verran. Organisaatiot eivät suurelta osin käytä kriteeristöjä turvallisuustyönsä
tukena. Suositut kriteeristöt kuitenkin ovat Kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö
sekä Valtionvarainministeriön tuottama Vahti.

Organisaatioissa huomioidaan sekä ulkoinen että sisäinen viestintä. Kyselystä ilmeni myös, ettei turvallisuusjohtamisessa ole merkittävää eroa yksityisen ja julkisen sektorin organisaatioiden välillä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tiedon luominen organisaatioiden turvallisuusjohtamisesta ja siinä käytetyistä menetelmistä. Onnistuneen kyselyn ansiosta tämä tavoite saavutettiin. Työn tavoitteena oli myös sen tekijöiden oman tietotason ja osaamisen kehittäminen. Turvallisuusjohtamiseen liittyvän teorian sisäistäminen ja turvallisuusvastaavilta saatujen vastausten hyvä laatu edesauttoivat tämän tavoitteen täyttymisessä. Työ mahdollistaa jatkotutkimusten teon aiheesta. Tutkimuksen ulkopuolelle jää esimerkiksi tilastollinen analysointi, joka on hyvä jatkotutkimuksen aihe.

Lähteet

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Huoltovarmuuskeskus. Viitattu 25.3.2013
<http://www.huoltovarmuus.fi/organisaatio/shvd/>

Hämäläinen, P. & Anttila, S. 2008. Onnistuneen työterveys- ja työturvallisuusjohtamisen sisältö ja käytännöt. Seurantatutkimus. Tampere: Työsuojeluhallinto, Työsuojelujulkaisuja 85. 67 s.

Koskenranta, H., Paasonen, J. & Ranta, T. 2012. Kansainvälinen selvitys korkeakoulujen turvallisuusjohtamisesta.

Lacalamita, R., Schirone, M. & Paradiso, A. 2008. ISO 9001:2000 applied to a research oncology laboratory: Which problems? The experience of national cancer institute-Bari. Viitattu 11.4.2013.
<http://annonc.oxfordjournals.org/content/19/6/1207.full?maxtoshow=&hits=10&RESULTFORMAT=&fulltext=ISO+9001&searchid=1&FIRSTINDEX=0&resourcetype=HWCIT>

Lanne, M. 2007. Yhteistyö yritysturvallisuuden hallinnassa. Tutkimus sisäisen yhteistyön tarpeesta ja roolista suurten organisaatioiden turvallisuustoiminnassa. Väitöskirja. Tampereen teknillinen yliopisto, tuotantotalouden osasto. VTT Publications 632. Espoo: Valtion teknillinen tutkimuskeskus.

Leppänen, J. 2006. Yritysturvallisuus käytännössä. Jyväskylä: Gummerus

Levä, K. 2003. Turvallisuusjohtamisjärjestelmien toimivuus: vahvuudet ja kehityshaasteet suuronnettomuusvaarallisissa laitoksissa. Tukes-julkaisu 1/2003. Helsinki: Turvatekniikan keskus.

Moisio, J. & Tuominen, K. 2008. Toimintajärjestelmän toteuttaminen. Laatu, terveys, ympäristö ja turvallisuus. Itsearviointin työkirja. Osa 3. Turku: Oy Benchmarking Ltd.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopisto.

Simola, A. 2005. Turvallisuuden johtaminen esimiestyönä. Tapaustudkimus pitkäkestoisen kehittämishankkeen läpiviennistä teräksen jatkojalostustehtaassa. Oulun yliopisto, Työtieteen yksikkö. Väitöskirja. 269 s

Suomen Standardisoimisliitto SFS Ry. Viitattu 25.3.2013.
http://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/tuotteet_valokeilassa/iso_9000_laadunhallinta
http://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/tuotteet_valokeilassa/iso_14000_ymparistojohtaminen

Sweeney, J. & Heaton, C. 2000. Interpretations and variations of ISO 9000 in acute health care. Viitattu 11.4.2013.
<http://intqhc.oxfordjournals.org/content/12/3/203.full.pdf+html?maxtoshow=&hits=10&RESULTFORMAT=&fulltext=ISO+9001&searchid=1&FIRSTINDEX=0&resourcetype=HWCIT>

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Jyväskylä: Tammi

Työsuojeluhallinto. Viitattu 25.3.2013.
<http://www.tyosuojelu.fi/fi/turvallisuusjohtaminen>.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Jyväskylä: Tammi

Wolfe, B. 2009. Comprehensive healthcare security with ISO 27001. SC Magazine (verkkolehdi). Viitattu 10.4.2013.
<http://www.scmagazine.com/comprehensive-health-care-security-with-iso-27001/article/127806/>

Kuvat

Kuva 1: Onnistuneeseen turvallisuusjohtamiseen kuuluvat käytännöt ..Error! Bookmark not defined.	
Kuva 2: Vastaajien ikäjakauma.....	16
Kuva 3: Vastaajien koulutustausta.....	16
Kuva 4: Vastaajien nykyinen toimenkuva.....	17
Kuva 5: Vastaajien nykyisen toimenkuvan osa-alueet.....	18
Kuva 6: Vastaajien nykyisen toimenkuvan kesto vuosissa	18
Kuva 7: Vastaajien turvallisuuteen ja riskienhallintaan liittyvä työkokemus vuosissa	19
Kuva 8: Organisaatioiden toimialat	20
Kuva 9: Henkilökunnan lukumäärä	20
Kuva 10: Liikevaihdon suuruus.....	21
Kuva 11: Organisaatioiden turvallisuuden ja riskienhallinnan parissa päätoimisesti työskentelevien osuus.....	22
Kuva 12: Organisaatioiden turvallisuusjohtamisen käytetyimmät standardit	39
Kuva 13: Ennakoivat mittarit	40

Taulukot

Taulukko 1: Strateginen johtaminen ja turvallisuuspolitiikka	23
Taulukko 2: Turvallisuustoiminnan tavoitteet ja turvallisuustoiminnan kehittäminen.....	25
Taulukko 3: Turvallisuusvastuut ja resurssit	27
Taulukko 4: Riskienhallinta ja riskienarviointi.....	29
Taulukko 5: Johto, auditoinnit ja arvioinnit	31
Taulukko 6: Turvallisuusdokumentointi.....	33
Taulukko 7: Henkilöstön turvallisuuskoulutus ja jatkuvuudenhallinta	35
Taulukko 8: Sidosryhmät ja alihankkijat.....	37